

BESTANDSONTWIKKELING WWB IN LEIDERDORP EN LEIDEN

BESTANDSONTWIKKELING WWB IN LEIDERDORP EN LEIDEN

- eindrapport -

Auteurs:
drs. A. Berkhout
drs. F.A. Rosing

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15
Fax : +31 (0)20 – 626 51 99

Amsterdam, december 2012
Publicatienr. 2322

© 2012 RegioPlan, in opdracht van de Rekenkamer Leiderdorp

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van RegioPlan.

RegioPlan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

INHOUDSOPGAVE

Managementsamenvatting	I
1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen.....	2
1.3 Onderzoeksaanpak.....	2
1.4 Leeswijzer	6
2 Bestandsontwikkeling	7
2.1 Conclusie	7
2.2 Bestandsontwikkeling Leiderdorp en Leiden	8
2.3 Leiderdorp vergeleken met referentiegemeenten.....	13
2.4 Bestandsontwikkeling 2012	15
3 Bestandssamenstelling	17
3.1 Conclusie	17
3.2 Beschrijving bestandssamenstelling	18
4 Verklaringen	23
4.1 Conclusie	23
4.2 Slechtere arbeidsmarkt in 2009-2011	24
4.3 Sloop goedkope huurwoningen in Leiden.....	26
4.4 Verschillen in beleid en uitvoering	27
4.5 Verschil startmoment Work First.....	34
5 Beantwoording onderzoeksvragen	35
5.1 Hoofdconclusie.....	35
5.2 Onderzoeksvragen.....	35
Bijlagen	41
Bijlage 1 Gemeenschappelijke regeling Leiden en Leiderdorp	43
Bijlage 2 Bestandssamenstelling	45
Bijlage 3 Lijst met gebruikte afkortingen/begrippen	49

MANAGEMENTSAMENVATTING

Aanleiding

In de gemeenteraad van Leiderdorp bestaat al geruime tijd onvrede over de ontwikkeling van het aantal uitkeringsgerechtigden in het WWB-bestand. Het vermoeden bestaat dat de ontwikkeling in Leiderdorp in de laatste jaren minder gunstig is verlopen dan in andere gemeenten. De vanaf 2006 ingezette samenwerking – in de vorm van een gemeenschappelijke regeling – met de gemeente Leiden wordt daarbij als mogelijke verklaring aangevoerd. De Rekenkamer Leiderdorp heeft op verzoek van de gemeenteraad onderzocht:

- a) of het Leiderdorpse uitkeringsbestand WWB zich sinds 2004 afwijkend heeft ontwikkeld van dat in Leiden en in andere gemeenten, en
- b) zo ja, wat daarvan de verklaring zou kunnen zijn.

Afwijkende bestandsontwikkeling

Het onderzoek maakt duidelijk dat het Leiderdorpse uitkeringsbestand in de periode 2004 tot en met 2011 sterker in omvang is toegenomen dan het Leidse. Echter, Leiden is eerder een positieve uitzondering op het landelijk beeld dan dat Leiderdorp hierop een negatieve uitzondering is. De bestandsontwikkeling in Leiderdorp lijkt in de periode 2007 tot en met 2010 namelijk meer op de landelijke trend dan de bestandsontwikkeling van Leiden. De bestandsontwikkeling in het jaar 2011 is hierop wel een uitzondering. In veel gemeenten stabiliseert zich dan het uitkeringsbestand, terwijl het Leiderdorpse bestand nog in omvang toeneemt. Dit is overigens ook voor het Leidse bestand in 2011 het geval.

Relatief meer instroom, evenveel uitstroom

Het verschil in de bestandsontwikkeling tussen Leiden en Leiderdorp doet zich met name voor in de periode 2009-2011. In deze drie jaren ligt het Leiderdorpse instroompercentage in de WWB op een hoger niveau dan dat van Leiden, terwijl dit percentage in de jaren daarvoor steeds van een zelfde niveau was. In 2011 is het verschil het grootst. Belangrijk is verder dat de uitstroompercentages uit de WWB voor beide gemeenten de gehele onderzochte periode elk jaar min of meer gelijk zijn. In de periode 2009-2011 hebben de instroompercentages tussen Leiden en Leiderdorp dus wel en uitstroompercentages niet van elkaar afgeweken, waardoor Leiderdorp in deze periode een grotere netto-instroom in de WWB heeft gekend dan Leiden.

Geen sluitende verklaring

Op basis van de binnen de looptijd van het onderzoek beschikbare gegevensbronnen hebben wij geen sluitende verklaring gevonden voor de grotere netto-instroom in Leiderdorp. We hebben verklaringen gezocht in:

- Verschillen in de bestandssamenstelling; heeft Leiderdorp relatief meer of minder allochtonen, vrouwen, alleenstaanden et cetera?

- Verhuisbewegingen: zijn vanwege onder andere de herstructurering van bepaalde wijken in Leiden grote groepen uitkeringsgerechtigden in Leiderdorp komen wonen?
- De lokale arbeidsmarkt: zijn er grote werkgevers uit Leiderdorp of de Leidse regio vertrokken?

Er is echter geen verband geconstateerd tussen deze factoren en de ten opzichte van Leiden afwijkende bestandsontwikkeling in Leiderdorp.

Verschillen in uitvoering en beleid?

In het onderzoek is vastgesteld dat de uitvoering van het WWB-beleid door de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie voor de twee gemeenten op een aantal punten verschilde:

- Nieuwe cliënten in Leiderdorp zijn in het jaar 2008 iets eerder dan in Leiden doorgestuurd naar het Werkcenter.
- Leiderdorpse klanten konden in 2008 eerder en langer gebruikmaken van verloningstrajecten dan Leidse klanten. De uitvoeringsorganisatie kon ons overigens binnen de looptijd van het onderzoek geen exacte informatie aanleveren voor hoeveel Leiderdorpse en Leidse cliënten in de jaren 2009 tot en met 2011 gebruik is gemaakt van deze verloningsconstructies, en hoe vaak het is voorgekomen dat deze trajecten zijn aangeboden voordat iemand daadwerkelijk in de uitkering is ingestroomd.
- In Leiderdorp kreeg tot en met 2007 een relatief klein deel van het bestand een re-integratietraject. Het ging bovendien vaker om gesubsidieerde arbeid. Na 2009 ligt het aantal klanten met een traject in beide gemeenten op een vergelijkbaar niveau.
- Met ingang van 2012 laat de gemeente Leiderdorp per kwartaal aan de uitvoeringsorganisatie weten hoeveel budget zij in het komende kwartaal mag besteden aan re-integratieondersteuning voor Leiderdorpse cliënten. Daarbij komt onverhoopte overschrijding van het kwartaalbudget ten laste van de gemeente Leiden en is het naar voren halen van beschikbaar budget voor toekomstige kwartalen niet mogelijk. Voor Leidse cliënten zijn niet zulke dergelijke budgetafspraken op kwartaalbasis gemaakt. Bij beleidsmedewerkers uit beide gemeenten en het management van de uitvoeringsorganisatie bestaat de vrees dat de met Leiderdorp gemaakte budgetafspraken zullen leiden tot onderbenutting en een op termijn negatief effect op de uitstroom van Leiderdorpse cliënten.

Deze verschillen vormen echter geen afdoende verklaring voor de afwijkende bestandsontwikkeling in Leiderdorp. De eerste twee punten (eerdere verwijzing naar Werkcenter, meer en langere verloningsconstructies) zouden in theorie de instroom kunnen beperken en de uitstroom versterken, terwijl de laatste twee punten (minder re-integratietrajecten, mogelijke onderbenutting participatiebudget) juist de uitstroom weer zouden dempen.

De voorgaande uitvoeringsverschillen zijn overigens geen autonome keuzes van de uitvoeringsorganisatie, maar het gevolg van de participatiebudgetten die vanuit de beide gemeenten aan de organisatie beschikbaar zijn gesteld.

Bestandsontwikkeling blijven volgen

De vraag is nu in hoeverre dit beleidsterrein zich per saldo leent voor kaderstelling en controle door de raad. Een belangrijk deel van de bestandsontwikkeling WWB hangt af van economische ontwikkelingen. Binnen dat gegeven is de kernvraag welke beleids- en budgetkeuzes de raad heeft en hoe de effectiviteit hiervan geprognoseerd en achteraf vastgesteld kan worden. Beantwoording van deze vraag valt echter buiten de scope van dit onderzoek.

Ter versterking van haar controlerende taak zou de gemeenteraad Leiderdorp kunnen verlangen dat de uitvoeringsorganisatie in de kwartaalstatistiek in het vervolg ook een tabel opneemt met daarin voor beide gemeenten de volgende kengetallen:

- bestandsomvang;
- aantallen meldingen;
- aantallen meldingen die resulteren in een uitkeringsaanvraag;
- aantal toegekende uitkeringen;
- aantal beëindigde uitkeringen;
- instroom- en uitstroompercentage;
- percentage meldingen dat niet leidt tot een uitkeringsaanvraag.

Met deze informatie heeft de gemeenteraad op hoofdlijnen zicht op de resultaten van de uitvoering van het instroombeperkende en uitstroombevorderende beleid, en op de verschillen daarin tussen Leiden en Leiderdorp. Voor zover sprake is van wezenlijke verschillen zou de gemeenteraad de uitvoeringsorganisatie kunnen vragen om een toelichting, waarbij in ieder geval van belang is in hoeverre er verschillen zijn in beleid(suitvoering) voor beide cliëntenpopulaties.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De gemeenteraad van Leiderdorp vermoedt dat de ontwikkeling van het bijstandsbestand in de gemeente Leiderdorp ongunstiger verloopt dan in andere gemeenten, waaronder de gemeente Leiden.

De sociale diensten van de gemeenten Leiderdorp en Leiden werken sinds 2007 samen in een gemeenschappelijke regeling.¹ Dit samenwerkingsverband heeft een gemeenschappelijk bestuursorgaan en één uitvoeringsorganisatie. Beide gemeenten zijn echter wel zelf verantwoordelijk voor de invulling van het eigen beleid op het gebied van werk en inkomen, zoals het re-integratiebeleid en het minimabeleid. Voor de nadere uitwerking van de afspraken uit de gemeenschappelijke regeling hebben beide gemeenten een dienstverlenings-overeenkomst afgesloten. Daarin zijn prestatieafspraken gemaakt. Deze afspraken worden jaarlijks vastgesteld en verantwoord.

De gemeenteraad van de gemeente Leiderdorp heeft behoefte aan informatie over de ontwikkeling van het aantal bijstandsgerechtigden in Leiderdorp. Allereerst wil de raad weten of deze bestandsontwikkeling afwijkt van die in Leiden en die in andere gemeenten. En indien uit het onderzoek voor Leiderdorp een afwijkende bestandsontwikkeling blijkt, wil de gemeenteraad ook weten hoe die afwijking verklaard kan worden. De gemeenteraad heeft de Rekenkamer Leiderdorp daarom verzocht naar het voorgaande onderzoek te doen. De rekenkamer heeft dit verzoek opgepakt en heeft het onderzoek door ons bureau uit laten voeren.

Wij zijn de medewerkers van de gemeente Leiden en Leiderdorp en van de uitvoeringsorganisatie erkentelijk voor hun hulp bij de uitvoering van dit onderzoek. Zij hebben ons voorzien van kwantitatieve en kwalitatieve informatie. We bedanken in het bijzonder Gertru Diender en Peter de Laaf die ons hebben geholpen door het conceptrapport in een zeer kort tijdsbestek na te lezen en te voorzien van commentaar.

¹ In bijlage 1 wordt de door de gemeenten overeengekomen gemeenschappelijke regeling kort toegelicht.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De rekenkamer Leiderdorp heeft de volgende centrale kernvragen geformuleerd:

1. Hoe heeft het WWB-bestand van de gemeente Leiderdorp zich in de periode 2004-2012 ontwikkeld met betrekking tot de instroom, de uitstroom en de samenstelling van het bestand?
2. Is de ontwikkeling van het WWB-bestand op de genoemde indicatoren afwijkend van de ontwikkeling van het WWB-bestand in Nederland, Leiden, en met Leiderdorp vergelijkbare gemeenten?
3. Als er sprake is van een afwijkende ontwikkeling, hoe kan deze verklaard worden? Is de verklaring gelegen in de samenstelling van het Leiderdorpse bestand?
4. Zijn er indicaties dat de afwijkende ontwikkeling samenhangt met de WWB-aanpak door de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie?
5. Als er indicaties zijn dat de afwijkende ontwikkeling samenhangt met de aanpak, waarin zit hem dat dan precies? Worden uitkeringsgerechtigden in Leiderdorp anders behandeld dan uitkeringsgerechtigden in Leiden; past de Leidse aanpak minder goed bij de Leiderdorpse cliënten; is er sprake van een minder goede verbinding met relevante diensten van de gemeente Leiderdorp; is er sprake van verschillen in de participatie-budgetten?

In fase 1 van het onderzoek zijn aan de hand van een kwantitatieve bestandsvergelijking tussen Leiderdorp en een aantal vergelijkingsgemeenten de onderzoeksvragen 1 en 2 in eerste aanzet beantwoord. Onze bevindingen uit fase 1 hebben we in fase 2 van het onderzoek getoetst, wat tot een definitieve beantwoording van de onderzoeksvragen 1 en 2 heeft geleid. Ook heeft deze fase de informatie opgeleverd om de overige drie onderzoeksvragen te beantwoorden.

1.3 Onderzoeksaanpak

1.3.1 Fase 1

In onderzoeksfase 1 hebben we met behulp van een bestandsanalyse de bestandsontwikkeling en de bestandssamenstelling in kaart gebracht voor Leiderdorp, Leiden en een aantal vergelijkingsgemeenten (de selectie wordt toegelicht in paragraaf 1.3.3). Daarbij is allereerst gebruikgemaakt van openbare informatie op gemeenteniveau in landelijke registraties van het CBS, UWV en het ministerie van SZW. Het gaat om maatwerkbestanden van het CBS, Statlinegegevens en Kernkaartgegevens.

Tabel 1.1 Indicatoren voor bestandsontwikkeling en bestandssamenstelling

Variabele	Bron
<i>Dynamiek</i>	
Beginstand	Maatwerkbestanden CBS
Instroom	Maatwerkbestanden CBS
Uitstroom	Maatwerkbestanden CBS
Eindstand	Maatwerkbestanden CBS
<i>Bestandssamenstelling</i>	
Leeftijdsverdeling	CBS Statline
Geslacht	CBS Statline
Type huishouding	CBS Statline
<i>Uitstroom(bevordering)</i>	
Budgetontwikkeling P-budget	Kernkaart
Aantal re-integratietrajecten	Kernkaart
Aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen	Kernkaart
<i>Instroom(beperking)</i>	
Aantal WW-uitkeringen	Atlas sociale verzekeringen

De dynamiek hebben we voor alle gemeenten voor de periode 2004-2011 in kaart gebracht. Bij het in kaart brengen van de bestandssamenstelling rapporteren we over de periode 2007-2011.

Aanvullend op de informatie uit landelijke registraties, hebben we bij Leiderdorp, Leiden en de vergelijkingsgemeenten nadere informatie opgevraagd (zie tabel 1.2). De beperking bij deze uitvraag was dat de vergelijkingsgemeenten eerst om toestemming gevraagd moest worden. Binnen de beperkte beschikbare doorlooptijd, is het bij geen van de vijf vergelijkingsgemeenten gelukt de gevraagde aanvullende informatie te verzamelen.

Tabel 1.2 Indicatoren voor bestandsontwikkeling en bestandssamenstelling

Variabele
Verdeling klanten op de P-ladder
Uitkeringsduur
Aantal vrijstellingen
Preventie:
– aantal meldingen
– aantal aanvragen
– aantal toekenningen
Handhaving:
– aantal onderzoeken (SR)
– aantal maatregelen
– aantal beëindigingen als gevolg van handhaving

1.3.2 Fase 2

Fase 2 van het onderzoek bestond uit vier face-to-face-interviews om onze bevindingen uit fase 1 te toetsen, te verbreden en te verdiepen. Ook is in deze fase een groot aantal door ons opgevraagde beleidsdocumenten van Leiden en Leiderdorp bestudeerd. Naar aanleiding van onze interviews hebben sommige respondenten ons extra cijfermateriaal en beleidsdocumentatie aangeleverd. Ook heeft de uitvoeringsorganisatie naar aanleiding van de interviews een extra analyse uitgevoerd op haar uitkeringsgegevens.

In de vier face-to-face-interviews is gesproken met:

- drie uitvoeringsverantwoordelijken bij de uitvoeringsorganisatie;
- drie uitvoerders bij de uitvoeringsorganisatie;
- twee beleidsmedewerkers op het terrein van werk en inkomen van de gemeente Leiderdorp;
- een beleidsmedewerker op het terrein van werk en inkomen van de gemeente Leiden.

1.3.3 Keuze van de referentiegemeenten

We hebben in fase 1 de bijstandsontwikkeling in kaart gebracht van gemeenten die op een aantal indicatoren een gelijke uitgangspunt kennen als Leiderdorp.

Bij het kiezen van de referentiegemeenten zijn we uitgegaan van gemeenten met een vergelijkbaar aantal inwoners als Leiderdorp (plus en min tien procent) en met een vergelijkbaar aantal bijstandsklanten in 2004. De omvang van het bijstandsbestand is gekozen als uitgangspunt omdat dit nauw samenhangt met de omvang van het bijstandsbudget en de omvang van het uitvoeringsapparaat.

We hebben gekozen voor het jaar 2004 omdat in dat jaar de Wet werk en bijstand (WWB) in werking is getreden. Het jaar 2004 ligt echter ruim voor de start van de gemeenschappelijke uitvoering van de WWB door de gemeenten Leiden en Leiderdorp. Dat geeft ons de mogelijkheid ook vast te stellen hoe het bestand zich heeft ontwikkeld in de jaren voor de samenwerking.

Op basis van deze eerste twee criteria zijn er zestien gemeenten geselecteerd. Vervolgens is binnen deze gemeenten gezocht naar gemeenten die vergelijkbaar zijn met Leiderdorp op het gebied van de leeftijdsopbouw van de bevolking en de netto-arbeidsparticipatie. Ook is er gekeken naar de geografische spreiding van de referentiegemeenten. Dit heeft geresulteerd in de selectie van de gemeenten Haaksbergen, Waddinxveen en Gemert-Bakel. Op verzoek van de gemeenteraad van Leiderdorp betrekken we ook de gemeenten Voorschoten en Oegstgeest bij de vergelijking van de resultaten, en vanzelfsprekend hebben we ook de gemeente Leiden in onze analyse meegenomen.

Tabel 1.3 Keuze benchmarkgemeenten

Gemeente	Bevolking				Aantal WWB-uitk. 2004 (incl 65+)	Beroepsbevolking			
	Totaal	< 20	20 - 65	> 65		Beroepsbevolking (x 1000) ¹	Niet beroepsbevolking (x1000) ²	Werkzame beroepsbevolking (x 1000) ³	Netto arbeids participatie (%) ⁴
Leiderdorp	26.609	24%	58%	17%	260	13,9	5,2	13,3	70%
Leiden	118.748	21%	67%	12%	3200	60,7	23,7	57,9	69%
Oegstgeest	22.788	25%	57%	18%	140	9,6	4,0	9,2	67%
Voorschoten	24.310	25%	56%	19%	240	8,2	3,4	7,8	67%
Haaksbergen	24.448	24%	57%	18%	230	13,2	5,9	12,7	66%
Waddinxveen	25.337	25%	59%	16%	240	13,0	5,4	12,4	67%
Gemert-Bakel	28.906	24%	61%	15%	280	14,5	5,6	14,0	69%
Tholen	25.489	27%	58%	15%	230	10,8	4,3	10,4	69%
Aa en Hunze	25.785	23%	58%	19%	230	10,7	4,0	10,1	69%
Heemstede	26.297	24%	53%	23%	230	12,2	5,1	11,9	69%
Dongen	25.101	24%	60%	16%	240	11,5	4,8	11,2	69%
Gilze en Rijen	25.764	24%	60%	16%	240	11,9	4,3	11,5	71%
Ermelo	26.133	24%	57%	19%	240	9,3	4,3	9,0	66%
Hulst	27.719	21%	59%	20%	250	10,8	5,9	10,4	62%
Boxmeer	28.582	24%	59%	16%	260	13,2	6,1	12,8	66%
Duiven	25.550	27%	60%	13%	280	10,9	4,2	10,0	66%
Skarsterlân	27.376	25%	58%	17%	280	12,1	5,5	11,6	66%
Sliedrecht	24.061	24%	58%	17%	290	10,6	4,4	10,3	68%

1) Beroepsbevolking: alle personen (15 tot 65 jaar) die ten minste twaalf uur per week werken, of werk hebben aanvaard waardoor ze ten minste twaalf uur per week gaan werken, of verklaren ten minste twaalf uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste twaalf uur per week te vinden.

2) Niet-beroepsbevolking: het deel van de potentiële beroepsbevolking (15 tot 65 jaar) dat niet tot de beroepsbevolking behoort.

3) Werkzame beroepsbevolking: personen (15 tot 65 jaar) die in Nederland wonen en betaald werk hebben van twaalf uur of meer per week.

4) Nettoarbeidsparticipatie: het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt de ontwikkeling van de bijstandsbestanden in de gemeente Leiderdorp en Leiden in kaart gebracht en met elkaar vergeleken. Ook wordt er een vergelijking gemaakt met de ontwikkeling van de bijstandsbestanden van enkele gemeenten die qua omvang en bijstandsdichtheid vergelijkbaar zijn met de gemeente Leiderdorp (de referentiegemeenten). Het doel van deze vergelijking is om vast te stellen of de ontwikkeling in de gemeente Leiderdorp afwijkt van Leiden en andere gemeenten. In hoofdstuk 3 brengen we de samenstelling van het bijstandsbestand van Leiderdorp, Leiden en de referentiegemeenten in kaart. We stellen vast of verschillen in de opbouw van het bestand een verklaring kunnen zijn voor de verschillen in bestandsdynamiek. In hoofdstuk 4 kijken we vervolgens naar overige verklaringen, zoals verhuisdynamiek, de arbeidsmarkt en beleid en uitvoering. Ten slotte beantwoorden we in hoofdstuk 5 de onderzoeksvragen.

2 BESTANDSONTWIKKELING

2.1 Conclusie

Zowel op basis van cijfers van het CBS als op basis van eigen cijfers van de gemeenten Leiden en Leiderdorp, blijkt dat de bestandsontwikkeling van Leiderdorp afwijkt van die in Leiden. Met uitzondering van 2007 is de bestandsafname in Leiderdorp kleiner (in 2008) en de bestandstoename groter (in 2009 t/m 2011) dan in Leiden. In 2009 maken beide gemeenten de overgang van bestandsreductie naar bestandsgroei. Maar daar waar Leiden in 2009 en 2010 een bescheiden groei in de bestandsomvang van 1 á 2 procent laat zien, groeit het bestand van Leiderdorp in 2009 met 14 procent. Opvallend is overigens wel dat de bestandsontwikkeling in Leiderdorp voor de jaren 2007 tot en met 2010 dichter bij de landelijke trend zit dan die van Leiden (2011 is hierop een uitzondering). Dat maakt Leiden eerder een positieve uitzondering op het landelijke beeld, dan dat Leiderdorp een negatieve uitzondering is.

Het verschil in de bestandsontwikkeling doet zich met name voor in de periode 2009-2011. De gemeente Leiderdorp wijkt in deze periode vooral van Leiden af voor wat betreft de relatieve ontwikkeling in het aantal nieuwe bijstandscliënten. Over de eerste 37 weken van 2012 is in Leiderdorp sprake van een stabilisatie in de omvang van het bijstandsbestand en in Leiden van een lichte groei (+3%).

Uit de vergelijking met de overige referentiegemeenten blijkt dat de omvang van het uitkeringsbestand in de meeste gemeenten tot 2008 afneemt. De gemeenten Leiderdorp, Oegstgeest, Haaksbergen en Gemert-Bakel hebben met elkaar gemeen dat de bestandsomvang in 2008 ongeveer 90 procent bedraagt van de bestandsomvang in 2004. De bestandsafname is in de gemeenten Waddinxveen en Voorschoten duidelijk groter; het bestand is in 2008 ten opzichte van 2004 met 30 tot 40 procent gekrompen. In de periode 2008 tot en met 2010 neemt de omvang van het bestand in alle referentiegemeenten weer toe. De gemeenten Leiderdorp, Oegstgeest, Haaksbergen en Gemert-Bakel bereiken in 2009 weer het niveau van 2004. De sterke afname van de bestandsomvang tot 2008 zorgt ervoor dat de omvang van het bijstandsbestand in Waddinxveen en Voorschoten eind 2011 nog steeds ver onder het niveau van 2004 ligt. Desalniettemin is er vanaf 2008 in alle gemeenten sprake van een stijging en die verloopt in alle gemeenten tot 2010 nagenoeg parallel. In 2011 stabiliseert de bestandsomvang in Oegstgeest, Gemert-Bakel en Haaksbergen. In Leiderdorp, Waddinxveen en Voorschoten is in dat jaar nog sprake van een stijging.

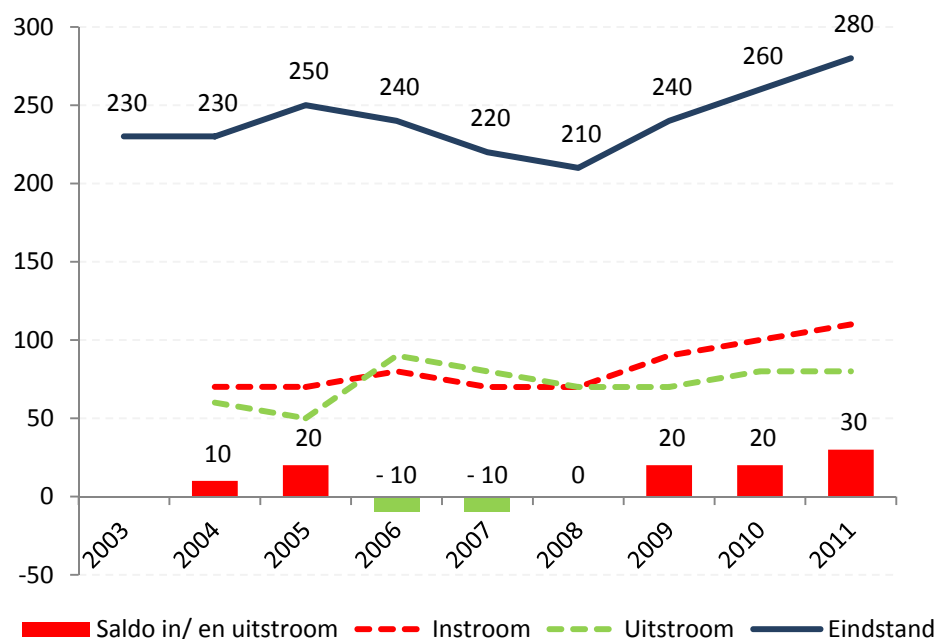
2.2 Bestandsontwikkeling Leiderdorp en Leiden

2.2.1 Bestandsontwikkeling 2004-2011 op basis CBS-cijfers

We richten ons eerst op de vergelijkbaarheid van de bestandsontwikkeling in Leiderdorp en Leiden in de periode 2004-2011. In figuur 2.1 en 2.2 is de ontwikkeling van het bijstandsbestand weergegeven voor de gemeenten Leiderdorp en Leiden zoals die af te Leiden is uit geraadpleegde CBS-cijfers. Het gaat om de WWB voor inwoners jonger dan 65 jaar.¹

De lijn bovenin de figuur geeft het aantal bijstandsuitkeringen ultimo het jaar weer. De balken onderin de figuur geven het saldo van de instroom en de uitstroom weer. Een negatief getal betekent dat er meer mensen zijn uitgestroomd dan ingestroomd. Bij een positief getal is er sprake van een toename van de bestandsomvang. Omdat alle getallen zijn afgerond op tientallen kan het saldo in sommige jaren afwijken van de precieze bestandstoename of -afname.

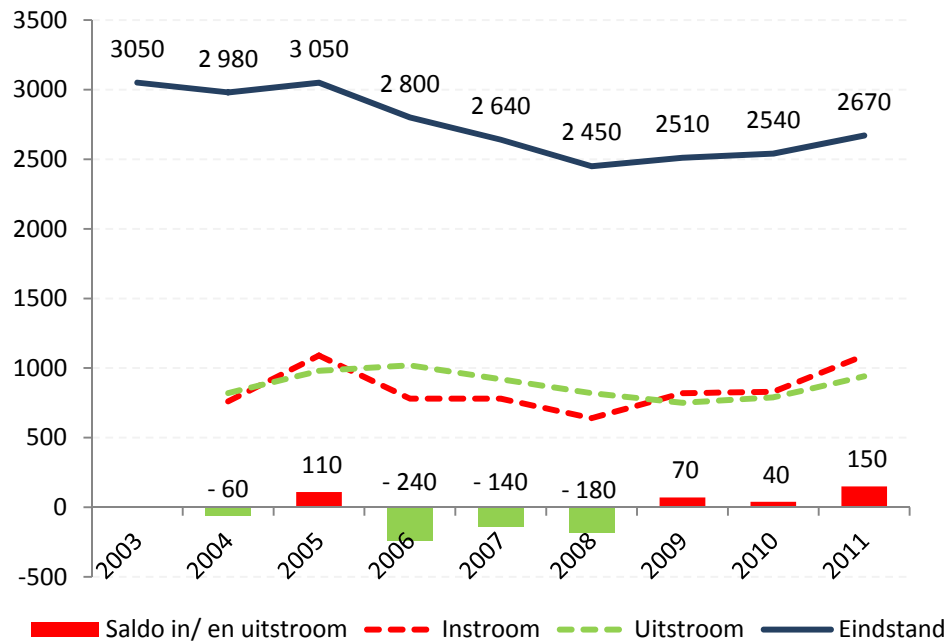
Figuur 2.1 Bestandsontwikkeling Leiderdorp

Bron: CBS

Figuur 2.2 Bestandsontwikkeling Leiden

¹ De WWB65+ wordt uitgevoerd door de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

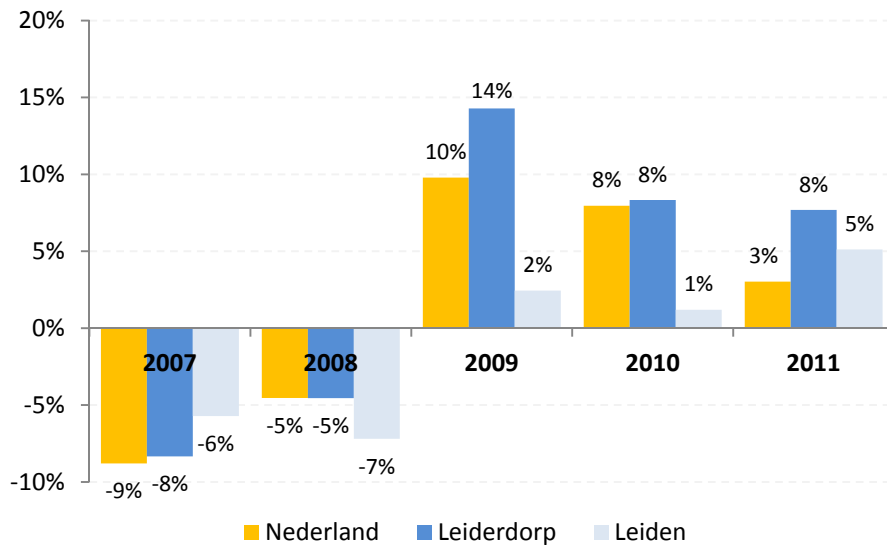
Bron: CBS

Uit de CBS-cijfers blijkt dat over de betrokken periode de bestandsontwikkeling van Leiderdorp minder gunstig is dan die van Leiden. Per saldo is er in de periode begin 2004 tot eind 2011 in Leiderdorp sprake van een bestands­toename van 22 procent en in Leiden van een bestandsafname van 10 procent.

Er zijn enkele ontwikkelingen die zich in beide gemeenten voordoen. Zo is er in beide gemeenten sprake van een afname van het aantal klanten in de periode 2005 tot en met 2008. In Leiderdorp neemt het bestand in deze periode met 16 procent af en in Leiden met 20 procent. Ook neemt in beide gemeenten in de periode 2008 tot en met 2011 het bijstandsbestand weer in omvang toe. Leiderdorp en Leiden verschillen echter wat betreft de mate waarin het bestand gedurende deze drie jaar in omvang toeneemt. De toename bedraagt in de gemeente Leiderdorp 33 procent en in de gemeente Leiden 9 procent.

In figuur 2.3 is weergegeven hoe het bestand in de periode 2007-2011 procentueel is gegroeid of gekrompen ten opzichte van een jaar eerder. In deze figuur is ook de landelijke ontwikkeling van het aantal bijstands­gerechtigden opgenomen.

Figuur 2.3 Bestandsontwikkeling ten opzichte van ultimostand t-1 in Leiderdorp en Leiden (cijfers CBS)

Bron: CBS

Uit figuur 2.3 blijkt dat de bestandsontwikkeling tussen Leiden en Leiderdorp verschillend is geweest. Met uitzondering van 2007 is de bestandsafname in Leiderdorp kleiner (in 2008) en de bestandstoename groter (in 2009 t/m 2011) dan in Leiden. In 2009 maken beide gemeenten de overgang van bestandsreductie naar bestandsgroei. Maar daar waar Leiden in 2009 en 2010 een bescheiden groei in de bestandsomvang van 1 á 2 procent laat zien, groeit het bestand van Leiderdorp in 2009 met 14 procent. Opvallend is overigens wel dat de bestandsontwikkeling in Leiderdorp voor de jaren 2007 tot en met 2010 dichter bij de landelijke trend zit dan Leiden (2011 is hierop een uitzondering). Dat maakt Leiden eerder een positieve uitzondering op het landelijke beeld, dan dat Leiderdorp een negatieve uitzondering is.

2.2.2 Bestandsontwikkeling 2004-2011 op basis van eigen cijfers

Tijdens de uitvoering van het onderzoek bleek dat de cijfers met betrekking tot de bestandsontwikkeling van de gemeenten Leiden en Leiderdorp afwijken van de cijfers die het CBS presenteert. De belangrijkste redenen voor deze afwijkingen zijn:

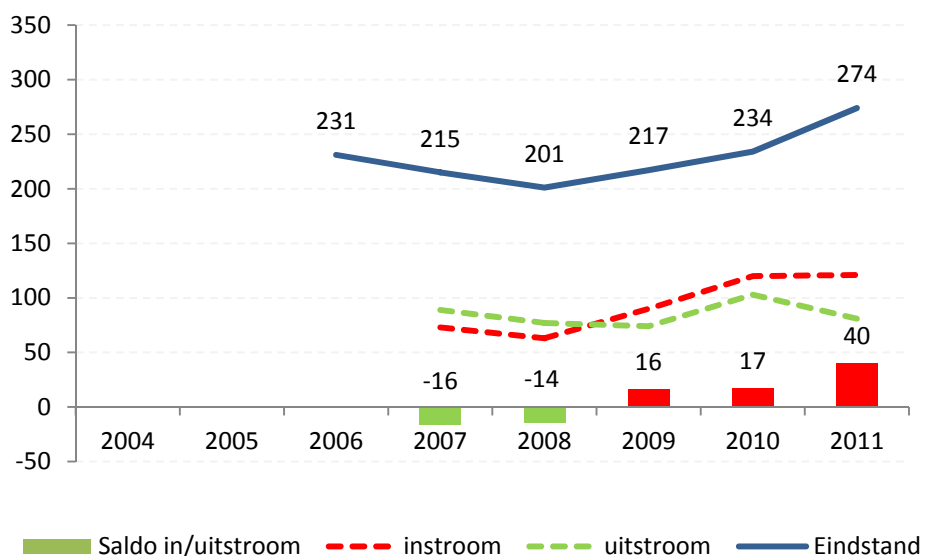
- Het CBS rondt de aantallen uitkeringsgerechtigden af op tientallen, de gemeenten niet.
- De eigen cijfers betreffen alle uitkeringen, ook die van dak- en thuislozen en personen in een AWBZ-inrichting. Het CBS telt de dak- en thuislozen en de mensen in een AWBZ-inrichting niet mee. De dak- en thuislozenproblematiek speelt alleen in het Leidse bestand, omdat Leiden de centrumgemeente is voor de opvang van dak- en thuislozen. Leiderdorp telt wel personen in een AWBZ-inrichting.

- De eigen cijfers betreffen de stand van lopende uitkeringen aan het eind van de maand. Het CBS telt bij deze stand het aantal uitkeringen op dat in de loop van de statistiekmaand is beëindigd en dus slechts in een deel van de betreffende maand lopend was.
- De gemeenten 'bevriezen' de uitkeringsbestanden kort na afloop van het kalenderjaar en baseren daar de aantallen op. Het CBS houdt rekening met administratieve vertraging en corrigeert op basis van later aangeleverde maandbestanden voor toekenningen en beëindigingen die op het moment van aanmaak van het ultimobestand nog niet waren verwerkt in de uitkeringsadministraties.

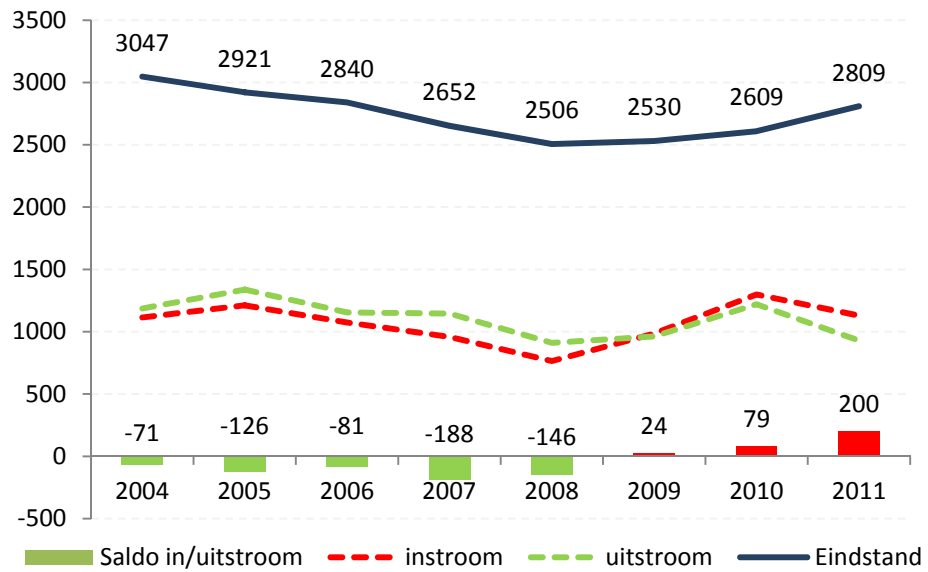
Het voordeel van de gemeentelijke cijfers is dat deze niet zijn afgerond op tientallen waardoor veranderingen nauwkeuriger in beeld gebracht kunnen worden. De overige verklaringen voor verschillen tussen de cijfers pleiten voor het gebruik van de cijfers van het CBS. Voor de volledigheid presenteren we de bestandsdynamiek ook op basis van de cijfers van de gemeente. U zult zien dat op basis van de gemeentelijke cijfers geen andere conclusies getrokken kunnen worden over de ontwikkeling van het bestand. Het resultaat is weergegeven in de figuren 2.4 tot en met 2.7. De gemeente Leiderdorp heeft de gegevens van 2007 tot en met 2011 aangeleverd. Voor Leiden beschikken we over gegevens van 2004 tot en met 2011.

Ook op basis van de gegevens van de gemeenten over de omvang van het bestand trekken we de conclusie dat de bestandsontwikkeling van Leiderdorp minder gunstig is dan die van Leiden. Per saldo neemt het bijstandsbestand na 2008 in beide gemeenten in omvang toe. De toename bedraagt in de gemeente Leiderdorp 36 procent en in de gemeente Leiden 12 procent.

Figuur 2.4 Bestandsontwikkeling Leiderdorp

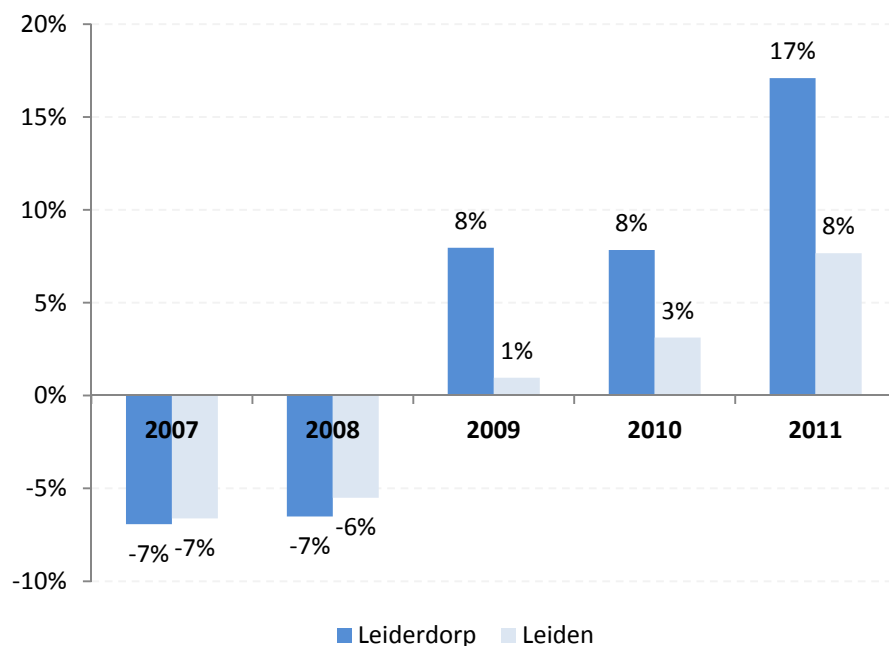

Bron: gemeente Leiderdorp

Figuur 2.5 Bestandsontwikkeling Leiden

Bron: gemeente Leiden

Figuur 2.6 geeft onzeziens het verschil in de bestandsontwikkeling tussen Leiden en Leiderdorp het duidelijkst weer. In de figuur is weergegeven hoe het bestand procentueel is gegroeid of gekrompen ten opzichte van een jaar eerder.

Figuur 2.6 Bestandsontwikkeling ten opzichte van ultimostand t-1 in Leiderdorp en Leiden

Bron: gemeenten Leiden en Leiderdorp

De omvang van de bestandsafname in 2007 en 2008 is in beide gemeenten vergelijkbaar. De bestandstoename vanaf 2009 is in Leiderdorp echter jaarlijks vijf tot negen procentpunt groter dan in Leiden.

Een eerste verklaring voor de verschillen in bestandsontwikkeling vinden we door de instroom- en uitstroombpercentages in kaart te brengen. In tabel 2.1 hebben we de instroom en uitstroom gerelateerd aan de bestandsomvang aan het einde van het jaar ervoor.

Tabel 2.1 Instroom en uitstroom als percentage van de omvang van het totale bestand in het voorgaande jaar

Jaar	Leiderdorp		Leiden	
	Instroom	Uitstroom	Instroom	Uitstroom
2004	onbekend	onbekend	36%	38%
2005	onbekend	onbekend	40%	44%
2006	onbekend	onbekend	37%	40%
2007	32%	39%	34%	40%
2008	29%	36%	29%	34%
2009	45%	37%	39%	38%
2010	55%	47%	51%	48%
2011	52%	35%	43%	36%

Bron: cijfers gemeenten Leiden en Leiderdorp

Tot en met 2008 zijn de instroom- en uitstroombpercentages in Leiden en Leiderdorp min of meer gelijk aan elkaar. In 2009 neemt het instroombpercentage – zoals we al eerder hebben geconstateerd – in beide gemeenten sterk toe. Maar er ontstaat vanaf 2009 ook een duidelijk verschil tussen Leiden en Leiderdorp in het instroombpercentage. Dit verschil is ten nadele van Leiderdorp. Met name in 2011 is de instroom in Leiderdorp hoger dan de instroom in Leiden.

De uitstroombpercentages in beide gemeenten liggen in elk jaar op hetzelfde niveau, onafhankelijk van de schommelingen en de verschillen tussen beide gemeenten in instroombpercentage. Het uitstroombpercentage kent niet de gestage toename vanaf 2008, maar wel een eenmalige opleving in 2010. In dat jaar is het uitstroombpercentage in beide gemeenten eenmalig tien procentpunten hoger dan in de jaren daarvoor en daarna.

2.3 Leiderdorp vergeleken met referentiegemeenten

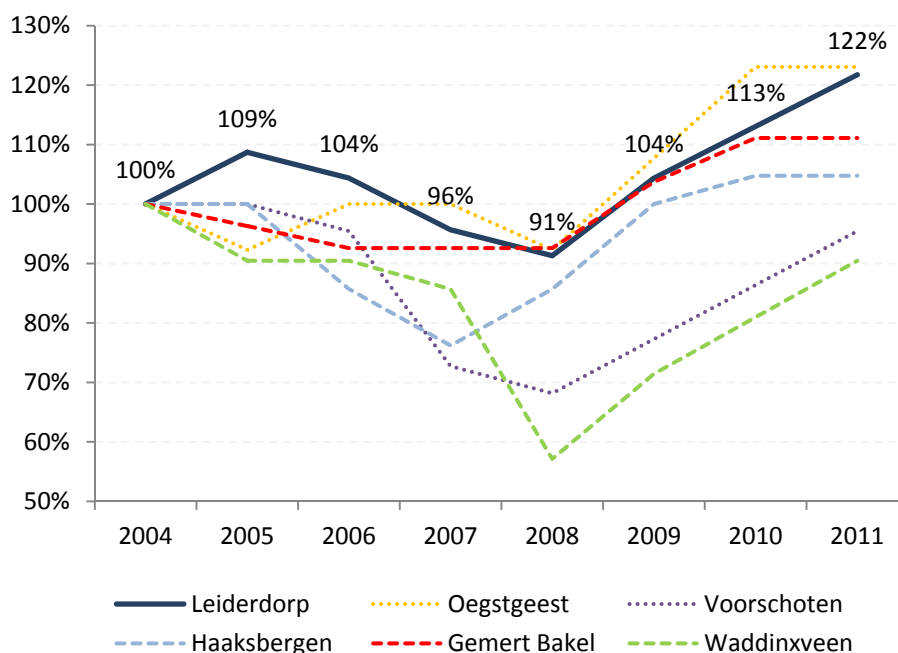
In de vorige paragraaf is de bestandsontwikkeling van de gemeente Leiderdorp op basis van CBS-cijfers en eigen cijfers vergeleken met die van de gemeente Leiden. Dit is een relevante vergelijking, aangezien de uitvoering van de Bijstandswet door beide gemeenten aan dezelfde gemeenschappelijke

regeling gedelegeerd is. In deze paragraaf zetten we de bestandsontwikkeling in de gemeente Leiderdorp af tegen de bestandsontwikkeling in gemeenten met een vergelijkbaar aantal inwoners en een vergelijkbaar aantal bijstandsklanten (referentiegemeenten). De selectie van de referentiegemeenten is verantwoord in hoofdstuk 1.

In figuur 2.7 is de bestandsontwikkeling in de gemeente Leiderdorp en de referentiegemeenten weergegeven. Omdat de omvang van het bijstandsbestand in de verschillende gemeenten niet gelijk is, is de ontwikkeling geïndexeerd. De bestandsomvang in 2004 is daarbij op 100 procent gesteld.²

Zoals we al eerder hebben beschreven, worden de aantallen klanten door het CBS afgerond op tientallen. Dit brengt een onnauwkeurigheid met zich mee in de gepresenteerde percentages. Een afronding op tientallen betekent dat het gepresenteerde getal ten hoogste met vijf klanten naar boven of beneden is afgerond. De gemeente Oegstgeest is de kleinste gemeente en telt op het laagste punt 120 klanten. De maximale onnauwkeurigheid die voortkomt uit de afronding bedraagt derhalve vier procent. In de meeste gevallen ligt de bestandsomvang rond de 200. In dat geval bedraagt de onnauwkeurigheid 2,5 procent. Deze onnauwkeurigheid is voldoende beperkt in omvang om de geïndexeerde bestandsontwikkeling in kaart te brengen.

Figuur 2.7 Bestandsontwikkeling Leiderdorp en de referentiegemeenten

Bron: CBS

² De bestandsomvang van de gemeenten in 2004 bedraagt: Oegstgeest 130, Voorschoten 220, Haaksbergen 210, Gemert Bakel 270, Waddinxveen 210, Leiderdorp 230.

Het algemene patroon is dat de omvang van het bestand in de meeste gemeenten tot 2008 afneemt. De gemeenten Leiderdorp, Oegstgeest, Haaksbergen en Gemert-Bakel hebben met elkaar gemeen dat de bestandsomvang in 2008 ongeveer 90 procent bedraagt van de bestandsomvang in 2004. De bestandsafname is in de gemeenten Waddinxveen en Voorschoten duidelijk groter, het bestand is in 2008 ten opzichte van 2004 met 30 tot 40 procent gekrompen.

In de periode 2008 tot en met 2010 neemt de omvang van het bestand in alle gemeenten toe. De gemeenten Leiderdorp, Oegstgeest, Haaksbergen en Gemert-Bakel bereiken in 2009 weer het niveau van 2004. De sterke afname van de bestandsomvang tot 2008 zorgt ervoor dat de omvang van het bijstandsbestand in Waddinxveen en Voorschoten in 2008 nog steeds ver onder het niveau van 2004 ligt. Desalniettemin is er vanaf 2008 in alle gemeenten sprake van een stijging en die verloopt in alle gemeenten tot 2010 nagenoeg parallel.

In 2011 stabiliseert de bestandsomvang in Oegstgeest, Gemert-Bakel en Haaksbergen. In Leiderdorp, Waddinxveen en Voorschoten is in dat jaar nog sprake van een stijging.

Als we de bestandsontwikkeling opknippen in een aantal perioden dan zien we dat de meeste gemeenten gelijktijdig bestandstoename en -afnames kennen, maar dat de mate waarin het bestand krimpt of groeit verschilt. Maar als we de voorgaande ontwikkelingen in samenhang beschouwen dan zien we ultimo 2011 aanmerkelijke verschillen tussen de gemeenten in de ontwikkeling die het bestand ten opzichte van 2004 heeft doorgemaakt. De bestandsontwikkeling in Waddinxveen en Voorschoten wordt gekenmerkt door een bovengemiddeld sterke afname tot 2008. Zelfs met een gemiddelde bestandstoename na 2008 is de bestandsomvang ultimo 2011 lager dan ultimo 2004. De overige gemeenten kennen een bestandsdaling van ongeveer 10 procent tot 2008. In de periode 2008 tot en met 2010 neemt het bestand in deze gemeenten toe. Deze bestandstoename verloopt het steilst en zet het langste door in Leiderdorp en Oegstgeest. Deze gemeenten kennen uiteindelijk de sterkste bestandstoename, namelijk ongeveer 20 procent ultimo 2011.

2.4 Bestandsontwikkeling 2012

In tabel 2.2 is de bestandsontwikkeling in 2012 weergegeven. Het gaat om het aantal lopende bijstandsuitkering (exclusief WWB65+) tot en met week 37. Voor Leiden is de bestandsontwikkeling exclusief dak- en thuislozen weergegeven.

Tabel 2.2 Ontwikkeling van het bestand in 2012

	1	5	10	15	20	25	30	35	37
Leiderdorp	272	275	274	275	273	276	272	275	272
Leiden	2649	2646	2688	2726	2699	2722	2740	2755	2726

Bron: gemeenten Leiden en Leiderdorp

In Leiderdorp is de bestandsomvang in week 37 nagenoeg gelijk aan de bestandsomvang in de eerste week van het bestandsjaar. In Leiden is het bestand met 3 procent in omvang toegenomen.

3 BESTANDSSAMENSTELLING

3.1 Conclusie

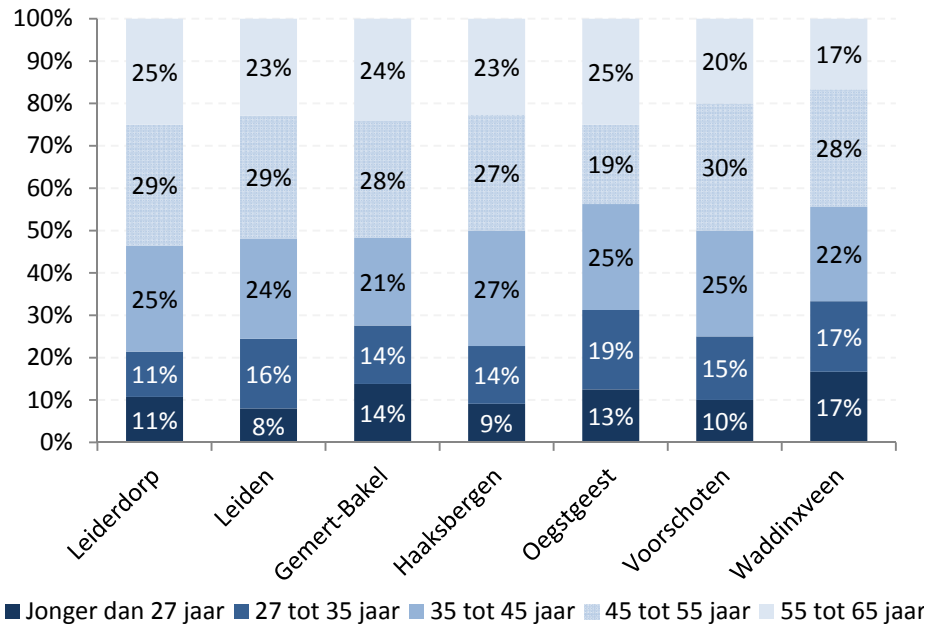
In dit hoofdstuk brengen we de samenstelling van het bijstandsbestand van de gemeente Leiderdorp en Leiden en de wijzigingen die zich daarin hebben voorgedaan in de periode 2004 tot en met 2011 in beeld. Voorgenoemde vergelijkingen hebben we ook uitgevoerd voor Leiderdorp in relatie tot de referentiegemeenten. Omdat we vergelijkingen in een kort tijdsbestek moesten uitvoeren, hebben we uiteindelijk alleen gekeken naar bestandskenmerken waarop in landelijke bestanden gegevens beschikbaar zijn. Het gaat dan om leeftijd, geslacht, huishoudsamenstelling en uitkeringsduur. Er is in het onderzoek wel nog gepoogd om bij de individuele gemeenten nadere informatie te verzamelen over de bestandsopbouw. Dit heeft echter binnen de looptijd van het onderzoek niets opgeleverd.

Uit 2011 blijkt de leeftijdsopbouw van het bestand in Leiderdorp niet noemenswaardig af van Leiden en de andere referentiegemeenten. In Leiderdorp zitten ten opzichte van Leiden en een deel van de overige referentiegemeenten relatief iets meer vrouwen in de bijstand. In Leiderdorp zijn er relatief ook meer alleenstaande ouders en wat minder alleenstaanden zonder kinderen dan in Leiden en de andere referentiegemeenten.

Een groter deel van de klanten in Leiderdorp zit korter dan een jaar in de uitkering dan het deel in Leiden. In Leiderdorp neemt het percentage klanten met een uitkeringsduur korter dan een jaar sterker toe. Dit verschil wordt (zoals we ook al constateerden in het vorige hoofdstuk) verklaard doordat de netto-instroom in de jaren 2009 tot en met 2011 in Leiderdorp hoger is dan in Leiden. Ook ten opzichte van de referentiegemeenten kent Leiderdorp een relatief hoog aantal klanten dat op de peildatum korter dan een jaar in de uitkering verblijft. In het algemeen wordt aangenomen dat een toename van de uitkeringsduur de uitstroomkans van cliënten nadelig beïnvloedt; cliënten die kort in de uitkering zitten, hebben dus een grotere uitstroomkans. Het feit dat in Leiderdorp het aantal klanten dat korter dan een jaar in de uitkering zit toeneemt, zou in theorie een positieve invloed moeten hebben op het uitstroompercentage voor deze gemeente.

3.2 Beschrijving bestandssamenstelling

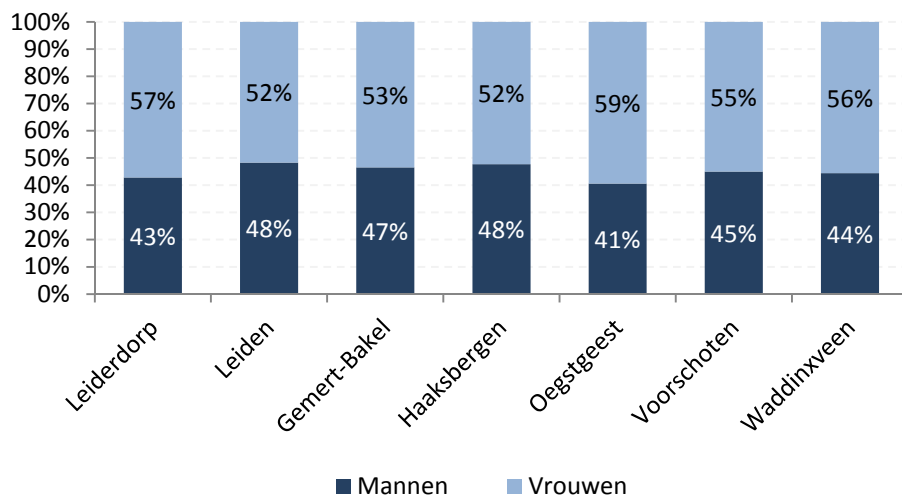
Figuur 3.1 Leeftijdsverdeling ultimo 2011

Bron: CBS Statline

In Leiden en Leiderdorp kent het bestand een vergelijkbare leeftijdsopbouw. Ook Voorschoten en Haaksbergen kennen een vergelijkbare leeftijdsopbouw. In Gemert Bakel, Oegstgeest en Waddinxveen zijn wat meer jongere klanten (<35 jaar). Waddinxveen kent daarnaast een relatief laag percentage 55+.

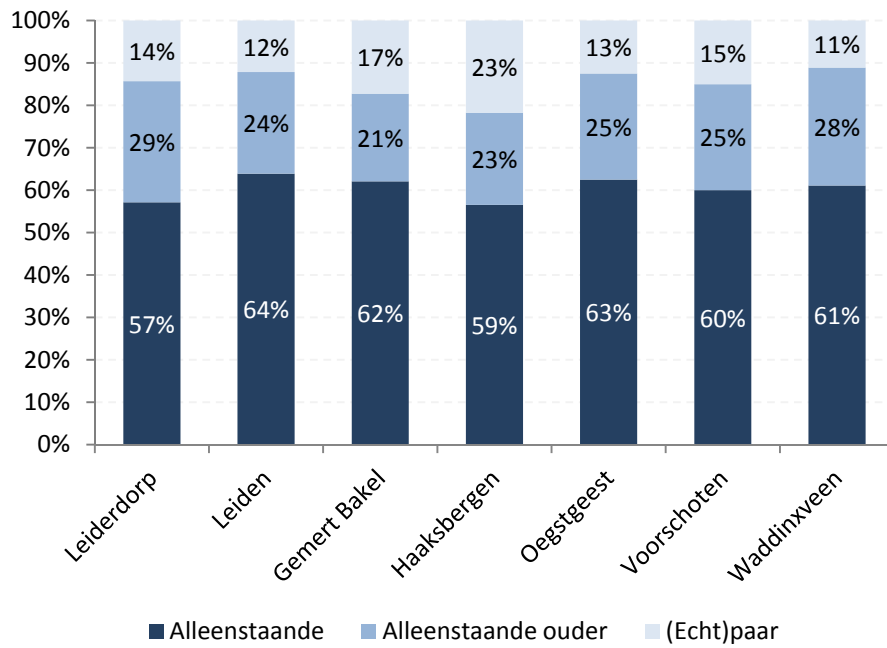
Figuur 3.2 Bijstandsbestand onderscheiden naar geslacht (ultimo 2011)

Bron: CBS Statline

In alle gemeenten zitten er meer vrouwen dan mannen in de WWB. De verschillen tussen de gemeenten zijn gering.

Figuur 3.3 Bijstandsbestand onderscheiden naar huishoudsamenstelling (ultimo 2011)

Bron: CBS Statline

In Leiderdorp zijn er wat meer alleenstaande ouders en wat minder alleenstaanden zonder kinderen dan in Leiden. Ook in vergelijking met de andere referentiegemeenten (Waddinxveen daargelaten) zijn er in de gemeente Leiderdorp wat meer alleenstaande ouders. Het aantal (echt)paren is vergelijkbaar met de andere gemeenten (uitgezonderd Haaksbergen).

In bijlage I is een tabel opgenomen waarin de verdeling naar huishoudsamenstelling is weergegeven voor de periode 2007 tot en met 2011. Daaruit blijkt dat het percentage alleenstaande ouders in Leiderdorp sinds 2008 structureel hoger is dan in Leiden en de andere referentiegemeenten. In twee gemeenten is sprake van een trendbreuk in 2011. In Oegstgeest is het percentage alleenstaande ouders in 2011 6 procentpunten lager dan in 2009 en 2010. In Waddinxveen is het percentage alleenstaande ouders in 2011 juist atypisch hoog in vergelijking met de voorgaande jaren (+ 4%).

90

Tabel 3.1 Bijstandsuitkeringen naar uitkeringsduur

	tot 1 jaar	1 tot 2 jaar	2 tot 4 jaar	> 4 jaar
Leiderdorp				
2008 (n=201)	22%	15%	23%	40%
2009 (n=219)	24%	16%	21%	40%
2010 (n=234)	29%	15%	17%	38%
2011 (n=274)	38%	13%	11%	38%
Leiden				
2008 (n=2506)	19%	15%	16%	50%
2009 (n=2530)	20%	13%	18%	49%
2010 (n=2567)	26%	11%	16%	47%
2011 (n=2847)	26%	17%	14%	44%

Bron: Informatie aangeleverd door de gemeenten Leiderdorp en Leiden

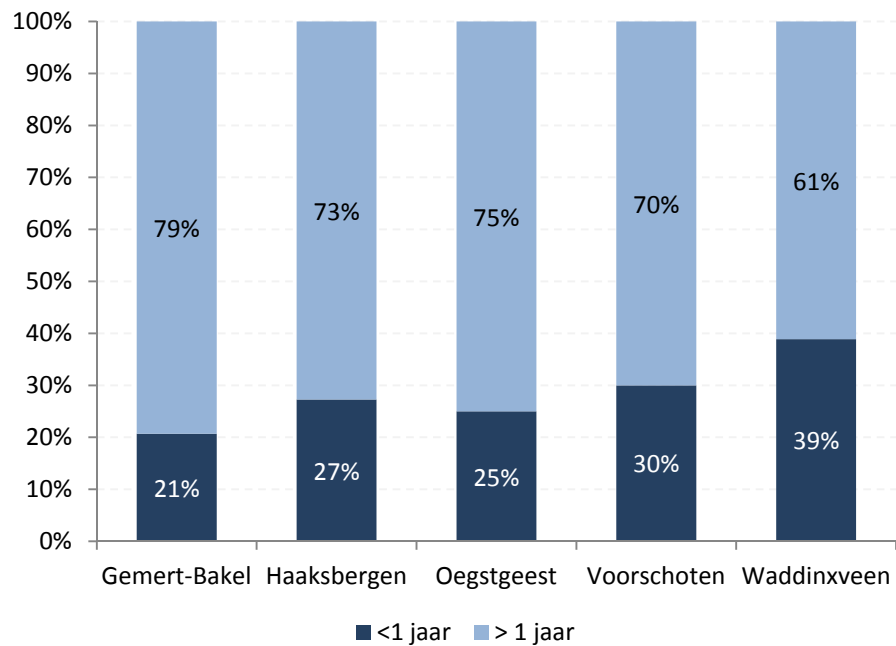
Leiderdorp en Leiden verschillen aanmerkelijk voor wat betreft de uitkeringsduur van de klanten. In vergelijking met Leiderdorp verblijft een groter deel van de klanten in Leiden langer dan 4 jaar in de uitkering. In Leiderdorp zitten proportioneel meer klanten 2 tot 4 jaar in de uitkering.

In Leiderdorp neemt het percentage klanten met een uitkeringsduur korter dan een jaar sterk toe, met name in 2011. Ook Leiden kent een toename van het aantal klanten met een uitkeringsduur korter dan een jaar, echter zonder de uitgesproken piek in 2011.

De toename van het aantal klanten dat kort in de uitkering verblijft, wordt deels veroorzaakt door de netto-instroom (instroom – uitstroom) in 2009, 2010 en 2011. Deze netto-instroom heeft zich zowel in Leiderdorp als in Leiden voorgedaan. Echter, de netto-instroom bedraagt in Leiderdorp in 2011 ongeveer 11 procent van de bestandsomvang, en in Leiden 6 procent.

De kernkaart bevat informatie over de duur van de bijstandsafhankelijkheid in de referentiegemeenten. Deze informatie is echter minder gedetailleerd dan de informatie die we van de gemeente Leiden en Leiderdorp hebben ontvangen; er wordt onderscheid gemaakt tussen een uitkeringsduur korter en langer dan een jaar.

Figuur 3.4 Bijstandsuitkeringen naar uitkeringsduur (ultimo 2011)

Er zijn grote verschillen tussen de gemeenten voor wat betreft de verdeling van klanten naar uitkeringsduur. Waddinxveen heeft een bestand met veel klanten die korter dan een jaar in de uitkering verblijven. Het bestand van Gemert-Bakel bevat de meeste klanten met een uitkeringsduur van een jaar of langer. Hierbij moet overigens opgemerkt worden dat de samenstelling van het bestand binnen een gemeente van jaar tot jaar sterk kan verschillen op dit kenmerk. In bijlage 2 is een tabel opgenomen waaruit blijkt dat met name in Waddinxveen en Voorschoten het aantal klanten dat korter dan een jaar in de uitkering verblijft van jaar tot jaar sterk fluctueert. Er is een sterke samenhang met de instroom. Als er sprake is van een grote netto-instroom, dan neemt het percentage klanten dat korter dan een jaar in de uitkering zit toe. Ook ten opzichte van de referentiegemeenten kent Leiderdorp een relatief hoog aantal klanten dat op de peildatum korter dan een jaar in de uitkering zit.

4 VERKLARINGEN

4.1 Conclusie

In hoofdstuk 2 is geconstateerd dat over de periode 2009 tot en met 2011 het Leiderdorpse uitkeringsbestand zich afwijkend heeft ontwikkeld van het Leidse bestand. Het Leiderdorpse uitkeringsbestand is in vergelijking tot het Leidse bestand relatief sterk toegenomen. Dit is voornamelijk het gevolg van een hoger instroompercentage in Leiderdorp ten opzichte van Leiden in die jaren, terwijl het uitstroompercentage in beide gemeenten van een vergelijkbaar niveau is gebleven.

De vraag die, gezien voorgaande, beantwoord moet worden, is waarom het Leiderdorpse instroompercentage in de jaren 2009 tot en met 2011 afwijkt van dat van Leiden, terwijl het uitstroompercentage voor beide gemeenten wel gelijk is gebleven. Door de relatief hoge instroom is het percentage klanten met een uitkeringsduur korter dan een jaar in Leiderdorp toegenomen in vergelijking met Leiden (zie hoofdstuk 3). Hierdoor zou in theorie ook een verschil in uitstroompercentage tussen Leiderdorp en Leiden voor de hand hebben gelegen. In het algemeen geldt dat de uitstroomkans groter is voor cliënten die nog maar kort in de uitkering zitten.

Op basis van de binnen de looptijd van het onderzoek beschikbare gegevensbronnen hebben wij geen sluitend antwoord gevonden op de hiervoor genoemde vragen. We hebben dus ook niet kunnen aantonen dat er een verklaring voor de geconstateerde verschillen ligt in de WWB-aanpak door de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie. De meeste verklaringskracht lijkt voorsnog te liggen in verschillen tussen Leiden en Leiderdorp voor wat betreft de verslechtering van de arbeidsmarkt.

4.2 Slechtere arbeidsmarkt in 2009-2011

Allereerst zijn we nagegaan of de relatief hoge instroom in de bijstand voor Leiderdorp verklaard kan worden door een verschil tussen de beide gemeenten in de ontwikkeling van de arbeidsmarkt. Hiertoe hebben we gebruikgemaakt van de ontwikkeling in het aantal geregistreerde niet-werkende werkzoekenden (NWW'ers).¹ Het UWV WERKbedrijf houdt bij hoeveel NWW'ers per gemeente in haar registratie voorkomen. Voor de

¹ Bij niet-werkende werkzoekenden gaat het om personen die bij het UWV WERKbedrijf zijn ingeschreven als werkzoekende. Personen die een WW- of een WWB-uitkering ontvangen, zijn in principe verplicht dit te doen. WWB'ers die vrijgesteld zijn van de arbeidsverplichting, hoeven zich niet in te schrijven als werkzoekende. Personen die wel werken, maar minder dan 12 uur per week, worden ook tot de groep NWW'ers gerekend als zij bij UWV WERKbedrijf ingeschreven staan voor een baan voor meer uren per week.

periode 2004-2011 hebben we de ontwikkeling van de aantallen werkzoekenden voor Leiden, Leiderdorp en onze vijf vergelijkingsgemeenten opgenomen in tabel 4.1.

Tabel 4.1 Ontwikkeling in het aantal geregistreerde NWW'ers over een periode van twaalf maanden²

	Leiden	Leiderdorp	Waddinxveen	Voorschoten	Oegstgeest	Haaksbergen	Gemert-Bakel
2004	2%	1%	-2%	1%	0%	0%	33%
2005	-13%	-6%	-10%	-4%	-7%	9%	-6%
2006	-4%	-9%	-14%	-12%	-8%	-16%	-11%
2007	-15%	-16%	-15%	-14%	-17%	-24%	-25%
2008	0%	-5%	-14%	-1%	1%	-12%	-14%
2009	17%	38%	34%	19%	38%	34%	32%
2010	-12%	2%	4%	16%	-4%	-2%	7%
2011	6%	-1%	1%	12%	4%	-17%	-13%

Kijken we naar de samenwerkingsperiode, dan vallen vooral 2008 en de periode 2009 tot en met 2010 op. In 2008 is er in Leiderdorp een daling te zien in het aantal geregistreerde NWW'ers, terwijl dat niet het geval is in Leiden. In 2009 en 2010 ontwikkelt de Leidse arbeidsmarkt zich juist positiever (minder negatief) dan de Leiderdorpse. 2009 is een heel slecht jaar, in Leiderdorp neemt het aantal geregistreerde NWW'ers toe met 38 procent. In Leiden neemt het aantal geregistreerde NWW'ers met 'slechts' 17 procent toe. Het is niet duidelijk wat de forsere verslechtering van de arbeidsmarkt in Leiderdorp heeft veroorzaakt. De gemeente Leiderdorp heeft hier wel aanvullend onderzoek naar gedaan, onder andere door alle binnengekomen bijstandsaanvragen te bestuderen, maar heeft daar geen trend (bijvoorbeeld een faillissement van een groot bedrijf) in kunnen herkennen. Ook wij hebben gezocht naar verklaringen voor de afwijkende situatie op de Leiderdorpse arbeidsmarkt, maar hebben geen bronnen kunnen vinden waaraan we mogelijke verklaringen kunnen ontleen. Het feit dat voor Leiderdorp een uitzonderlijke situatie geldt op de arbeidsmarkt, is overigens al voor de jaren 2007, 2008 en 2009 door de Toetsingscommissie WWB onderkend bij de toekenning van de incidentele aanvullende uitkering (IAU). De toetsingscommissie is tot haar oordeel gekomen op basis van publiek toegankelijke informatie van het CBS en UWV (ook door ons geraadpleegd). Zo is er onder andere gekeken naar de ontwikkeling van het aantal NWW'ers in de gemeente Leiderdorp in vergelijking met Nederland. De argumentatie van de toetsingscommissie op de arbeidsmarktsituatie in Leiderdorp als uitzonderlijk te betitelen, biedt geen extra verklaringen op waarom de arbeidsmarkt in Leiderdorp meer achteruitgegaan is dan die in Leiden.

Opvallend in tabel 4.1 is verder dat met uitzondering van Voorschoten, de andere vier referentiegemeenten in 2009 een procentueel vergelijkbare

² De ontwikkeling in het aantal geregistreerde werkzoekenden hebben we berekend door het standcijfer december in jaar (t) te vergelijken met dat in het voorafgaande jaar (t-1).

toename in het aantal het aantal geregistreerde NWW'ers kenden als Leiderdorp. Ook deze gemeenten wijken op dit punt dus af van Leiden. In Leiden en Voorschoten is de stijging in het aantal geregistreerde NWW'ers over 2009 juist weer vergelijkbaar.

Een grotere toename in het aantal bij UWV geregistreerde NWW'ers in Leiderdorp is nog niet (meteen) een verklaring voor een toename in het beroep op de bijstand. Een deel van de nieuw geregistreerde werklozen zal namelijk niet direct bijstand aanvragen, maar eerst een beroep doen op de WW. Pas als het recht op deze uitkering ophoudt, kan er onder bepaalde voorwaarden een beroep gedaan worden op de bijstand. In het kader van ons onderzoek is het dan ook zinvol om ook na te gaan hoe het aantal WW-ers dat uit deze regeling stroomt als gevolg van de maximale gebruiksduur, zich in de tijd ontwikkeld heeft in beide gemeenten. In onderstaande tabel presenteren wij de gegevens die UWV hierover beschikbaar stelt in haar jaarlijkse publicatie 'Atlas Sociale Verzekeringen'.

Tabel 4.2 Ontwikkeling in aantal beëindigde WW-uitkeringen als gevolg van een maximale uitkeringsduur³

	Leiden	Leiderdorp	Waddinxveen	Voorschoten	Oegstgeest	Haaksbergen	Gemert-Bakel
2008	-8%	-26%	-16%	-11%	-18%	-28%	-23%
2009	89%	93%	88%	162%	62%	151%	96%
2010	-28%	-8%	-10%	-43%	43%	26%	20%
2011	36%	12%	23%	34%	-23%	-35%	-14%

Bron: Atlas Sociale Verzekeringen, UWV

De cijfers uit voorgaande tabel bieden onzes inziens geen verklaring voor het hogere instroompercentage voor Leiderdorp in vergelijking tot Leiden. Opvallend is namelijk dat er in 2009 tussen Leiden en Leiderdorp niet echt een groot verschil zit in de stijging van het aantal beëindigde WW-uitkeringen als gevolg van het bereiken van de maximale uitkeringsduur. Dit beeld hebben we overigens ook in de interviews opgetekend. Opvallend is wel dat uit de tabel blijkt dat vooral in Voorschoten en Haaksbergen de stijging over 2009 relatief erg groot is. Na 2009 zien we wel forse verschillen tussen de gemeenten. In 2010 neemt het aantal beëindigde WW-uitkeringen in Leiden relatief sterk af ten opzichte van Leiderdorp. In 2011 kent Leiden ten opzichte van Leiderdorp een sterke toename van het aantal beëindigingen.

Ten slotte is het goed te melden dat wij op de ontwikkeling in de vraag naar werknemers geen analyses hebben uitgevoerd. Vacatures zijn namelijk op voorhand niet gekoppeld aan Leidse of Leiderdorpse werkzoekenden. Een werkgever zal het in de regel niet uitmaken of zijn werknemer nu uit Leiden of Leiderdorp komt; vacatures staan met andere woorden open voor iedereen. Dit betekent ook dat een kleiner aanbod van vacatures in de regio zowel

³ De ontwikkeling in het aantal geregistreerde werkzoekenden hebben we berekend door het standcijfer december in jaar (t) te vergelijken met dat in jaar (t-1).

werkzoekenden uit Leiden als Leiderdorp treft. Hierin ligt volgens ons dan ook geen verklaring voor het hogere instroompercentage voor de gemeente Leiderdorp.

4.3 Sloop goedkope huurwoningen in Leiden

In de interviews is aangegeven dat Leiderdorp binnen de regio, en ook ten opzichte van Leiden, een relatief groot aanbod heeft van goedkope huurwoningen. Dit zou maken dat het voor bijstandsgerechtigden financieel aantrekkelijker is om in Leiderdorp te wonen. Mogelijk zouden zelfs Leidse bijstandsgerechtigden om die reden verhuizen of verhuisd zijn naar Leiderdorp. Belangrijk is echter dat voor onze analyse geldt dat bovenstaande situatie al langere tijd bestaat en dus niet de toegenomen Leiderdorpse instroom in de bijstand kan verklaren. Dit zou alleen verklaard kunnen worden als er zich incidenten hebben voorgedaan die deze jaren extra verhuisbewegingen naar Leiderdorp hebben bewerkstelligd. Voorbeelden van dit soort incidenten zijn genoemd in de gesprekken, namelijk de stadsvernieuwingsprojecten in de Mors en Leiden-Noord. Ten behoeve van deze projecten heeft er in Leiden grootschalige sloop plaatsgevonden van goedkope huurwoningen. De huurders zijn daartoe geherhuisvest in de omliggende buurgemeenten. Leiderdorpse woningen zouden voor de Leidenaren mogelijk interessanter zijn. Echter, in de gesprekken is direct aangegeven dat de sloop van deze woningen vóór 2009 heeft plaatsgevonden, en dus zodanig niet direct de hogere instroom vanaf 2009 kan verklaren.

Meer in het algemeen is door de uitvoeringsorganisatie aangegeven dat er elk jaar Leidse bijstandsgerechtigden verhuizen naar Leiderdorp, maar dat het ook andersom gebeurt. Interessant is het als vastgesteld kan worden dat in een of meer jaren er aanzienlijk meer verhuisbewegingen zijn geweest in een bepaalde richting. De uitvoeringsorganisatie heeft aangegeven dat dit voorgaande wel te onderzoeken is, maar dat hier wel meer tijd voor nodig is dan beschikbaar is voor ons onderzoek. In het uitkeringsregistratiesysteem worden verhuisbewegingen tussen twee specifieke gemeenten namelijk niet standaard geregistreerd. De uitvoeringsorganisatie heeft ons wel aangegeven dat men in het 1e en 2e kwartaal van 2009 in de kwartaalrapportages heeft gerapporteerd over de verhuisbewegingen van Leiden naar Leiderdorp en vice versa. De conclusie was toen dat er meer klanten van Leiden naar Leiderdorp verhuisden dan andersom het geval was. We weten echter niet of dit voordien ook het geval was.

De gemeente Leiderdorp heeft verder in 2008 zelf nog onderzoek geïnitieerd naar verhuisbewegingen als gevolg van de sanering in Leiden van diverse wijken met verouderde en goedkope sociale huurwoningen (zie hierboven). De conclusie van dat eigen onderzoek was volgens de Leiderdorpse beleidsmedewerker dat er uiteindelijk geen significante effecten zichtbaar waren op

de omvang van het Leiderdorpse uitkeringsbestand. Ook dit biedt derhalve geen verklaring voor de verhoogde instroom.

4.4 Verschillen in beleid en uitvoering

Verschillen in beleid

Voor wat betreft het beleid geldt dat binnen de gemeenschappelijke regeling beide gemeenten zelf eindverantwoordelijk zijn voor de invulling van het beleid op het gebied van werk en inkomen. In de praktijk is vanaf het begin van de samenwerkingsovereenkomst toegewerkt naar zoveel mogelijk beleidscongruentie. In de gesprekken is door alle respondenten aangegeven dat vanaf juli 2008 de uitvoering van de Bijstandswet in Leiden en Leiderdorp geënt is op hetzelfde beleid. De respondenten hebben aangegeven dat nadien bij de exacte invulling/formulering van de beleidsstukken en verordeningen nog wel nuanceverschillen voorkomen, deels als gevolg van de behandeling van de stukken in de twee raden. Voorgaande betekent dan ook dat al vóór 2009 de instroompreventie en de uitstroombestemming geënt was op hetzelfde beleid. Dit betekent dat op papier over heel 2009 voor bestaande en nieuwe cliënten uit beide gemeenten dezelfde re-integratie-instrumenten beschikbaar waren. Met de inzet van re-integratie-instrumenten voor nieuwe cliënten (Werkcenter, Startwerklocatie, verloningstrajecten⁴ en het Werkatelier, en vanaf september 2011 het Participatiecentrum) wordt vooral beoogd om hen na instroom weer zo snel mogelijk uit de uitkering te laten stromen. Landelijk is ook bekend dat dit soort work-firstinstrumenten bepaalde melders voor een bijstandsuitkering dusdanig afschrikt dat zij hun uitkeringsaanvraag niet voortzetten.

Verschillen in uitvoering van beleid

Uit bovenstaande wordt duidelijk dat er in de periode 2009-2011 op papier geen verschillen bestaan in het beleid van de beide gemeenten om instroom in de uitkering te voorkomen/beperken en het beleid om uitstroom te bevorderen. We zijn ook nagegaan of binnen het staande en dus voor beide gemeenten identieke beleid, burgers/nieuwe cliënten uit beide gemeenten in de praktijk toch anders behandeld worden als het gaat om de instroombeperking en uitstroombestemming. De volgende verschillen hebben we opgetekend:

- Nieuwe cliënten in Leiderdorp zijn in het jaar 2008 iets eerder dan in Leiden doorgestuurd naar het Werkcenter.
- Op verzoek van de gemeente Leiderdorp is de uitvoeringsorganisatie in 2008 eerder begonnen met de inzet van verloningstrajecten voor Leiderdorpse cliënten dan voor Leidse cliënten. Voor Leidse cliënten is de

⁴ Bij een verloningsconstructie wordt een uitkeringsgerechtigde tijdelijk in dienst genomen door een re-integratiebedrijf. De betrokken uitkeringsgerechtigde stroomt uit de bijstand en de gemeente bespaart hiermee uitkeringskosten. In ruil hiervoor betaalt de gemeente een loonkostensubsidie (bekostigd uit het Werk-deel dat de gemeente ontvangt van het Rijk) aan het re-integratiebedrijf. Het re-integratiebedrijf detacheert op haar beurt de betrokken persoon bij een andere werkgevers. Met de opbrengsten van detachering plus de loonkostensubsidie van de gemeente betaalt het re-integratiebedrijf de loonkosten van de persoon.

uitvoeringsorganisatie ook eerder gestopt met de inzet van deze verloningsconstructies, namelijk al in augustus 2010. Voor Leiderdorpse cliënten is nog tot eind 2010 op verloning ingezet.

- Nieuwe Leidse cliënten zijn vanaf november 2011 structureel en direct doorgestuurd naar het Participatiecentrum (operationeel vanaf het najaar 2011); voor Leiderdorpse nieuwe cliënten is dit pas vlak voor de zomer 2012 op gang gekomen. Vóór november 2011 zijn nieuwe cliënten uit beide gemeenten overigens nergens direct naar toegeleid. Het Werkatelier was al in 2010 gesloten en het Participatiecentrum was pas laat in 2011 operationeel.
- Over heel 2011 bezien, geldt voor beide gemeenten ten slotte ook dat bestaande cliënten (het zittende bestand) niet of nauwelijks op nieuwe re-integratietrajecten zijn geplaatst. Voor Leiden is deze situatie begin 2012 veranderd; sindsdien worden ook bestaande cliënten met enige regelmaat doorgestuurd naar het Participatiecentrum. Voor Leiderdorp heeft dit in 2012 lange tijd niet plaatsgevonden, pas recent zijn er afspraken gemaakt met de gemeente Leiderdorp om naast het doorsturen van nieuwe cliënten, ook een klein aantal cliënten uit het Leiderdorpse zittende bestand naar het Participatiecentrum door te leiden.

De verklaring voor het feit dat nieuwe Leiderdorpse cliënten pas later en bestaande cliënten slechts in beperkte mate worden doorgestuurd naar het Participatiecentrum, ligt in het feit dat in 2011 het Leiderdorpse budget onder druk van de overschrijding van het budget van 2010 en de forse stijging van de nieuwe instroom geen ruimte gaf voor verdere re-integratietrajecten. Verder moesten er over de besteding van het vrij besteedbare deel⁵ van het Leiderdorpse re-integratiebudget voor 2012 er in 2012 eerst nadere afspraken gemaakt worden met de uitvoeringsorganisatie. Eind februari/maart 2012 zijn de afspraken daarover geconcretiseerd. De doorvertaling hiervan naar de uitvoering heeft in 2012 enige tijd gekost. Voorgaande strakke sturing vanuit Leiderdorp op budgetbeheersing moet bezien worden tegen de achtergrond dat de Leiderdorpse gemeenteraad op 14 maart 2011 de Beleidsvisie participatie 2011-2014 heeft vastgesteld. Hierin staat dat het door de gemeenteraad beschikbaar gestelde participatiebudget leidend is. Door de strakke sturing op de besteding van het participatiebudget moet voorkomen worden dat het budget wordt overschreden zoals dat in 2010 is gebeurd. In 2010 lag het uitstroompercentage in beide gemeenten overigens wel tien procentpunten hoger dan in de jaren daarvoor. In 2011 was het uitstroompercentage voor beide gemeenten weer terug op het niveau van vóór 2010.

Voor wat betreft de nadere afspraken is door de betrokken beleidsmedewerkers vanuit beide gemeenten en door het management van de uitvoeringsorganisatie aangegeven, dat de met Leiderdorp gemaakte nieuwe

⁵ Van het re-integratiebudget dat de gemeente Leiderdorp ontvangt, ligt een deel vast in langlopende verplichtingen, bijvoorbeeld voor de financiering van de WIW- en id-banen.

afspraken over de besteding van het budget er in de praktijk toe zullen leiden dat er heel 'conservatief' gehandeld wordt als het gaat om het inzetten van re-integratietrajecten voor Leiderdorpse cliënten. De gemaakte budgetafspraken is dat de gemeente Leiderdorp vanaf 2012 aan de uitvoeringsorganisatie per kwartaal vooraf laat weten hoeveel budget zij mag besteden in het komende kwartaal om Leiderdorpse cliënten re-integratieondersteuning aan te bieden. Daarbij komt onverhoopte overschrijding van het kwartaalbudget ten laste van de gemeente Leiden en is het naar voren halen van beschikbaar budget voor toekomstige kwartalen niet mogelijk. Het financiële risico voor de gemeente Leiden en het feit dat het voor uitvoerders lastig is om vooraf op cliëntniveau exact te voorspellen wat zijn of haar re-integratietraject zal gaan kosten, leidt dus tot voorzichtigheid bij uitvoerders bij het inzetten van re-integratietrajecten voor Leiderdorpse cliënten. De beleidsmedewerkers en het management van de uitvoeringsorganisatie vrezen dat als gevolg hiervan uiteindelijk het Leiderdorpse re-integratiebudget wel eens onderbenut kan raken. Het management van de uitvoeringsorganisatie heeft aangegeven dat de kans reëel is dat dit (op termijn) effect heeft op de uitstroom van Leiderdorpse cliënten.

Voor wat betreft de verloningsconstructies is in de gesprekken aangegeven dat de uitvoeringsorganisatie in de periode 2008 tot en met 2010 fors op het gebruik van dit instrument heeft ingezet. De uitvoeringsorganisatie heeft ons geen cijfers kunnen leveren over de mate waarin deze verloningsconstructies voor Leiderdorpse en Leidse cliënten is ingezet en dus ook niet of zich op dit punt verschillen voordoen tussen beide gemeenten. Wat wel uit navraag is gebleken, is dat de uitvoeringsorganisatie op een gegeven moment verloningsconstructies ook direct is gaan aanbieden aan burgers die zich meldden voor een uitkering. Het idee hierachter is dat door melders direct op een verloningsconstructie te plaatsten, instroom wordt voorkomen. Deze werkwijze is ook toegepast in andere Nederlandse gemeenten.⁶ Navraag bij de uitvoeringsorganisatie en bij de Leiderdorpse beleidsmedewerkers leert dat deze werkwijze in de praktijk maar beperkt is voorgekomen en dat daarbij geen onderscheid is gemaakt tussen Leiderdorpse en Leidse burgers. Een cijfermatige onderbouwing hiervan bleek binnen het tijdsbestek van ons onderzoek niet mogelijk.

Beschikbaar budget voor re-integratie

Sinds de invoering van de WWB in 2004 stelt de Rijksoverheid twee budgetten beschikbaar ter financiering van de bijstandsverlening: een inkomensdeel en een werkdeel. Uit het inkomensdeel moeten de uitkeringen worden betaald en uit het werkdeel de re-integratieactiviteiten. Het werkdeel valt vanaf 2009 onder het zogenoemde participatiebudget.

De gemeenten Leiden en Leiderdorp hebben in de jaren 2004 tot en met 2009 altijd veel ruimte gehad in het werkdeel. Het ruime budget liet toe dat dure trajecten werden ingezet. Vanaf 2008 ging het daarbij vooral om de

⁶ Zie onder andere: Arbeidsmarktstrategieën van gemeenten. Nicis, oktober 2009.

verloningstrajecten. Door cliënten op een verloningstraject te plaatsen, kon de uitkering van de betrokkene stop worden gezet. Met het re-integratiebedrijf waar de cliënten in dienst kwamen, werd de afspraak gemaakt dat het bedrijf de deelnemers zou gaan bemiddelen naar de reguliere arbeidsmarkt. De praktijk was echter dat de uitstroom naar regulier werk door de economische crisis tegenviel, en te veel dure verloningstrajecten moesten worden verlengd. Hierdoor was er minder ruimte om nieuwe cliënten uit te laten stromen door hen op een verloningsconstructie te plaatsen. Vanaf eind 2010 worden er voor cliënten vanuit beide gemeenten geen verloningstrajecten meer ingezet. Een aantal lopende trajecten heeft nog wel doorgelopen tot in 2011. De betrokken deelnemers hebben na afloop van hun verloningstraject mogelijk een beroep gedaan op een uitkering, waarschijnlijk eerst een WW-uitkering. Beide gemeenten zetten nu, omdat er geen sprake meer is van een toereikend budget, niet meer dit soort dure trajecten in. Gevolg is wel dat er een instrument is weggevallen om direct uitstroom uit de uitkering te creëren.

Verder is het belangrijk dat in de loop der jaren het Rijk toestond dat het re-integratiegeld aan steeds meer doeleinden werd besteed, zolang het maar bijdroeg aan de verkleining van de afstand tot de arbeidsmarkt van de cliënten in de WWB. In zowel Leiden als Leiderdorp had dit tot gevolg dat kosten, waarvoor elders op de gemeentebegroting geen dekking was, ten laste werden gebracht van het werkdeel, ook als er maar een zijdelings verband met re-integratie was. Het gevolg is dat voor beide gemeenten geldt dat een behoorlijk deel van de huidige re-integratiemiddelen nu wordt besteed aan kostenposten als de uitvoering van de schuldhulpverlening, bemensing van het jongerenloket en het werkgeversservicepunt en de Wet kinderopvang. De kostenposten liggen voor jaren vast en verkleinen het deel van het re-integratiebudget dat vrij besteed kan worden aan re-integratietrajecten voor individuele cliënten. Houden we ook rekening met de re-integratiegelden die vastliggen als gevolg van bestaande WIW en id-banen en reeds lopende re-integratietrajecten (waaronder de nog niet beëindigde verloningstrajecten), dan gaven beide gemeenten aan dat nog maar 17 procent van hun voor 2011 beschikbaar gestelde re-integratiebudget vrij besteedbaar was.⁷ Op basis hiervan valt het voor de gemeente Leiderdorp te overwegen met beleids- en begrotingswijzigingen het participatiebudget te verhogen (bijvoorbeeld door er 'eigen' geld in te steken), of het vrij besteedbare deel van dit budget te vergroten. Dit zou de uitstroom kunnen vergroten, met een dalend (of minder snel toenemend) bestand als gevolg.

De uitvoeringsorganisatie heeft in reactie op het conceptrapport gewezen op de versoering van de zogenoemde meeneemregeling met betrekking tot het werkdeel. Gemeenten mochten sinds de invoering van het werkdeel jaarlijks steeds een groot deel van het niet in een verslagjaar bestede werkdeel meenemen naar het volgende verslagjaar. In september 2009 kondigde de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) plotseling aan dat

⁷ Bron: de Leidse en Leiderdorpse versie van de beleidsnota 'Bevordering van arbeidsparticipatie in een tijd van bezuinigingen' (januari 2011)

deze meeneemregeling naar beneden zou worden bijgesteld en dat deze afbouw voor kleinere gemeente sneller zou plaatsvinden dan voor grotere gemeenten. Om terugbetaling van niet bestede re-integratiemiddelen te voorkomen, hebben veel gemeenten in de laatste maanden van 2009 inspanningen gepleegd om nog zoveel mogelijk re-integratiegelden te besteden. Door de gemeente Leiderdorp is aangegeven dat als gevolg hiervan er voor Leidse cliënten in 2009 in vergelijking tot Leiderdorpse cliënten extra veel

re-integratiemiddelen zijn besteed en dat dit ook nog heeft doorgewerkt in 2010. Ons beeld is dat dit dan vooral verloningstrajecten moeten zijn geweest en dat daardoor in deze jaren voor Leiden extra uitstroom is gecreëerd, meer uitstroom dan op basis van de bestandskenmerken verwacht zou mogen worden. Leiden had, zoals uit ons onderzoek blijkt, in 2009 een relatief lagere instroom van nieuwe cliënten dan Leiderdorp. Zoals eerder al aangegeven, heeft de uitvoeringsorganisatie ons binnen het tijdsbestek van het onderzoek geen cijfers kunnen leveren over de mate waarin over de jaren verloningsconstructies zijn ingezet voor Leiderdorpse en Leidse cliënten. We kunnen voorgaande dan ook niet hard maken.

Landelijke cijfers inzet re-integratie

Tot nu toe hebben we verschillen in de uitvoering van de re-integratie beschreven zoals ons die in de interviews zijn aangegeven. We hebben daarnaast ook openbare cijfers van het ministerie van SZW bestudeerd over het feitelijk gebruik van re-integratietrajecten voor Leidse en Leiderdorpse cliënten. De informatie die we voor de twee gemeenten op de website www.kernkaart.nl van het ministerie hebben gevonden, hebben we opgenomen in onderstaande twee tabellen.

Tabel 4.3 Inzet re-integratietrajecten door Leiderdorp

	Aantal trajecten ⁸	Toename t.o.v. voorgaand jaar	Percentage ⁹	Waarvan gesubsidieerd	Waarvan niet gesubsidieerd
2005	45		17%	40%	60%
2006	60	15 (+33%)	23% (+10%)	32%	68%
2007	90	30 (+50%)	36% (+13%)	24%	76%
2008	170	80 (+89%)	72% (+36%)	12%	88%
2009	260	90 (+53%)	98% (+26%)	8%	92%
2010	320	60 (+23%)	112% (+14%)	6%	94%
2011	60	-260 (-82%)	18% (-94%)	Niet bekend	Niet bekend

Bron: kernkaart

⁸ Aantal uitkeringsgerechtigden dat een re-integratietraject volgt per 31 december van het verslagjaar.

⁹ Het aantal deelnemers aan een arbeidsre-integratietraject (inclusief trajecten met loonkostensubsidie) gedeeld door het aantal bijstandsonvangers. Dit percentage kan boven de honderd uitkomen omdat ook personen zonder WWB-uitkering deelnemen aan re-integratietrajecten die door de gemeente worden aangeboden.

Tabel 4.4 Inzet re-integratietrajecten door Leiden

	Aantal trajecten	Toename t.o.v. voorgaand jaar	Percentage	Waarvan gesubsidieerd	Waarvan niet gesubsidieerd
2005	1905		61%	15%	85%
2006	1615	-290 (-15%)	55% (-6%)	18%	82%
2007	1345	-270 (-17%)	48% (-7%)	23%	77%
2008	1750	405 (+30%)	66% (+18%)	14%	86%
2009	2420	700 (+40%)	89% (+23%)	8%	92%
2010	2880	460 (+19%)	105% (+16%)	6%	94%
2011	730	-2150 (-74%)	24% (-81%)	11%	89%

Bron: kernkaart

Uit de in de tabellen gepresenteerde landelijke informatie blijkt dat in Leiderdorp tot en met 2007 een relatief kleiner deel van haar bestand een re-integratietraject volgde dan in Leiden. In de periode 2008 tot en met 2010 lag dit percentage elk verslagjaar juist hoger dan in Leiden; over 2011 is het percentage weer lager. Kijken we naar de toename in het aantal trajecten over een jaar, dan is voor Leiderdorp de relatieve toename het grootst in 2008 en voor Leiden in 2009. Dit zou te maken kunnen hebben met de forse inzet op verloningsconstructies door de uitvoeringsorganisatie in die jaren. Over 2011 laten beide gemeenten een forse daling in beide percentages zien, wat zeker te maken heeft met de keuze van beide gemeenten om uit budgettaire overwegingen eind 2010 te stoppen met de dure verloningstrajecten.

Analyse

Het is de vraag in hoeverre de in deze paragraaf gepresenteerde uitvoeringsverschillen (ingegeven door budgetverschillen) tussen Leiden en Leiderdorp een verklaring bieden voor de afwijkende Leiderdorpse bestandsontwikkeling voor de jaren 2009 tot en met 2011. Wij komen tot de conclusie dat deze verschillen daartoe nauwelijks verklaringskracht hebben, zie onderstaande tabel.

Tabel 4.5 Verschillen in ontwikkeling instroom- en uitstroompercentages

	Relatieve ontwikkeling in instroom- en uitstroompercentages.	Gevonden verklaring in uitvoeringsverschillen
2009	Instroompercentage Leiderdorp 6 procentpunten hoger dan in Leiden, voorheen was dit percentage min of meer gelijk aan elkaar.	Geen harde verklaring gevonden. Alleen als de uitvoeringsorganisatie relatief meer Leidse melders voor een uitkering direct op een verloningsconstructie had geplaatst dan Leiderdorpse melders, had in het gebruik van dit instrument een verklaring kunnen zitten. In Leiden zou dan meer 'instroom' zijn voorkomen dan in Leiderdorp. De uitvoering geeft echter aan dat melders relatief weinig direct op verloningstrajecten zijn geplaatst en dat zich daarbij geen verschillen voor hebben gedaan tussen melders uit beide gemeenten. Door het ontbreken van gegevens kunnen wij dit kwantitatief niet onderbouwen.
	Uitstroompercentage voor Leiderdorp en Leiden nagenoeg gelijk aan elkaar, dit ondanks grotere instroom van nieuwe cliënten in Leiderdorp.	Geen harde verklaring gevonden.
2010	Instroompercentage Leiderdorp 4 procentpunten hoger dan in Leiden.	Geen harde verklaring gevonden.
	Uitstroompercentage voor Leiderdorp en Leiden nagenoeg gelijk aan elkaar. Dit ondanks grotere instroom van nieuwe cliënten in Leiderdorp. Het percentage is voor beide gemeenten wel 10 procentpunten hoger dan in 2009.	Geen harde verklaring gevonden. Verklaring voor hoger uitstroompercentage voor beide gemeenten ligt naar verwachting in het feit dat in dit jaar veel gebruik-gemaakt is van verlonings-constructies waardoor er extra uitstroom is gecreëerd. In dit jaar hebben beide gemeenten hun beschikbare participatiebudget overschreden.
2011	Instroompercentage Leiderdorp 9 procentpunten hoger dan in Leiden.	Geen harde verklaring gevonden. Beide gemeenten zijn gestopt met verloningstrajecten en ook geldt voor beide gemeenten dat het hele jaar nieuwe cliënten niet direct re-integratie is aangeboden. Leiden is eind 2011 wel begonnen met het direct doorsturen van nieuwe cliënten naar het Participatiecentrum. Voor Leiderdorpse cliënten is dat pas in 2012 op gang gekomen.

Vervolg tabel 4.5

Relatieve ontwikkeling in instroom- en uitstroombpercentages	Gevonden verklaring in uitvoeringsverschillen
Uitstroombpercentage voor Leiderdorp en Leiden nagenoeg gelijk aan elkaar. Dit ondanks grotere instroom van nieuwe cliënten in Leiderdorp. Het percentage is wel weer gelijk aan het percentage voor 2009 en voorgaande jaren.	Geen harde verklaring gevonden. Voor beide gemeenten geldt wel dat er om budgettaire redenen in heel 2011 geen gebruik meer is gemaakt van verloningsconstructies. In voorgaande jaren is er door het gebruik van deze constructies veel uitstroom uit de uitkering gerealiseerd. Doordat Leiderdorp in 2011 relatief een hogere instroom van nieuwe cliënten heeft gekend dan Leiden, heeft het wegvallen van dit instrument om snel uitstroom te realiseren een grotere invloed gehad.

4.5 Verschil startmoment work first

Ten slotte melden wij hier dat in het verantwoordingsverslag over de prestatieafspraken 2009 staat dat de hoge Leiderdorpse instroom te relateren is aan het feit dat in Leiderdorp al langer met het instrument work first gewerkt werd. Hierdoor, zo wordt beargumenteerd, is over 2009 niet, zoals voor Leiden wel het geval is, een extra effect op de daling te zien. Dit zou duiden op een vermeend afschrikkend effect van work first, dat in Leiderdorp al meegenomen is in de instroomcijfers over eerdere jaren.

Het is voor ons niet vast te stellen of en in hoeverre deze bewering uit het verantwoordingsverslag plausibel is. Er zijn door beide gemeenten namelijk nooit cijfers bijgehouden hoeveel inwoners zich voor een uitkering bij de balie gemeld hebben en hoeveel daarvan uiteindelijk de uitkeringsaanvraag hebben doorgezeten (niet zijn 'afgeschrikt'). Waren dit soort gegevens wel voorhanden geweest, dan hadden we kunnen vaststellen of er voor Leiderdorp voorheen een (groter) verschil zat tussen het aantal meldingen en het aantal uiteindelijke ingediende uitkeringsaanvragen dan voor Leiden en, of dit verschil vanaf 2009 kleiner geworden is. Bij benadering zou dit inzicht kunnen bieden in de omvang van het afschrikkende effect van work first. Belangrijk is echter wel dat de kans groot is dat als een gemeente al enige tijd inzet op work first, sommige burgers zich op een bepaald moment niet eens meer melden bij de balie voor een uitkering. De omvang van deze groep kan natuurlijk nooit op basis van registraties bepaald worden.

5 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

5.1 Hoofdconclusie

Zowel op basis van cijfers van het CBS als op basis van eigen cijfers van de gemeenten Leiden en Leiderdorp, blijkt dat de bestandsontwikkeling van Leiderdorp over de periode 2004-2011 minder gunstig is dan die van Leiden. Het verschil in de bestandsontwikkeling doet zich met name voor in de periode 2009-2011 en is voornamelijk het gevolg van een hoger instroompercentage in Leiderdorp ten opzichte van Leiden in die jaren, terwijl het uitstroompercentage in beide gemeenten van een vergelijkbaar niveau is gebleven. Door de relatief hoge instroom van nieuwe bijstandsccliënten in Leiderdorp zou in theorie ook een verschil in uitstroompercentage tussen Leiderdorp en Leiden voor de hand hebben gelegen. In het algemeen geldt dat de uitstroomkans groter is voor cliënten die nog maar kort in de uitkering zitten.

Op basis van de binnen de looptijd van het onderzoek beschikbare gegevensbronnen hebben wij geen sluitende verklaring gevonden voor de hiervoor geschetste ontwikkeling. We hebben dus ook niet kunnen aantonen dat er een verklaring voor de geconstateerde verschillen tussen Leiden en Leiderdorp ligt in de WWB-aanpak door de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie. De meeste verklaringskracht lijkt vooralsnog te liggen in verschillen tussen Leiden en Leiderdorp voor wat betreft de verslechtering van de arbeidsmarkt.

Over het eerste 37 weken van 2012 is in Leiderdorp sprake van een stabilisatie in de omvang van het bijstandsbestand en in Leiden van een lichte groei (+3%).

5.2 Onderzoeksvragen

Voor de volledigheid beantwoorden we hieronder de vijf onderzoeksvragen waarop wij met het onderzoek antwoord moesten vinden.

1. Hoe heeft het WWB-bestand van de gemeente Leiderdorp zich in de periode 2004-2012 ontwikkeld met betrekking tot de instroom, de uitstroom en de samenstelling van het bestand?

Uit CBS-cijfers blijkt dat over de periode 2005-2008 het aantal bijstandsgerechtigden onder 65 jaar met 16 procent afneemt. Daarna neemt het bestand echter weer flink in omvang toe. Over de hele periode 2004-2011 is er sprake van een bestandstoename van 22 procent. Het beeld van een toegenomen bijstandsbestand komt ook naar voren uit eigen cijfers die de gemeenten ons geleverd hebben. Over het eerste 37 weken van 2012 is in

Leiderdorp sprake van een stabilisatie van de omvang van bijstandsbestand en in Leiden van een lichte groei (+3%).

Ultimo 2011 wijkt de leeftijdsopbouw van het bestand in Leiderdorp niet noemenswaardig af van die in Leiden en de andere referentiegemeenten. In Leiderdorp zitten ten opzichte van Leiden en een deel van de overige referentiegemeenten relatief iets meer vrouwen in de bijstand. In Leiderdorp zijn er relatief ook meer alleenstaande ouders en wat minder alleenstaanden zonder kinderen dan in Leiden en de andere referentiegemeenten. De belangrijkste ontwikkeling in het Leiderdorpse bestand is dat het percentage klanten met een uitkeringsduur korter dan een jaar toeneemt. Dit verschil wordt verklaard door de relatief grote instroom in 2009 tot en met 2011.

Uit een nadere bestudering van de bestandsontwikkeling in Leiden en Leiderdorp blijkt dat tot en met 2008 de instroom- en uitstroompercentages¹ in Leiden en Leiderdorp min of meer gelijk aan elkaar zijn. In 2009 neemt het instroompercentage in beide gemeenten sterk toe. Maar er ontstaat vanaf 2009 ook een duidelijk verschil tussen Leiden en Leiderdorp in het instroompercentage. Dit verschil is ten nadele van Leiderdorp. Met name in 2011 is de instroom in Leiderdorp fors hoger dan de instroom in Leiden.

De uitstroompercentages in beide gemeenten liggen in elk jaar op hetzelfde niveau, onafhankelijk van de schommelingen en de verschillen tussen beide gemeenten in het instroompercentage. Het uitstroompercentage kent niet de gestage toename vanaf 2008, maar wel een eenmalige opleving in 2010. In dat jaar is het uitstroompercentage in beide gemeenten eenmalig tien procentpunten hoger dan in de jaren daarvoor en daarna.

Hiervoor is al aangegeven dat door de relatief hoge instroom van nieuwe cliënten, het aandeel van cliënten met een uitkeringsduur korter dan een jaar in het Leiderdorpse uitkeringsbestand is toegenomen in vergelijking met Leiden. Hierdoor zou voor Leiderdorp in theorie ook een verschil in uitstroompercentage tussen Leiderdorp en Leiden voor de hand hebben gelegen. In het algemeen geldt dat de uitstroomkans groter is voor cliënten die nog maar kort in de uitkering zitten. In de praktijk hebben zich echter, zoals hiervoor al geconstateerd, geen verschillen voorgedaan tussen Leiden en Leiderdorp in de hoogte van het uitstroompercentage.

2. Is de ontwikkeling van het WWB-bestand op de genoemde indicatoren, afwijkend van de ontwikkeling van het WWB-bestand in Nederland, Leiden, en met Leiderdorp vergelijkbare gemeenten?

Uit CBS-cijfers blijkt dat de bestandsontwikkeling tussen Leiden en Leiderdorp over de onderzochte periode verschillend is geweest. Met uitzondering van 2007 is de bestandsafname in Leiderdorp kleiner (in 2008) en de

¹ Deze percentages zijn berekend door de totale instroom en de totale uitstroom in een bepaald jaar te relateren aan de bestandsomvang aan het eind van het voorgaande jaar.

bestandstoename groter (in 2009 t/m 2011) dan in Leiden. In 2009 maken beide gemeenten de overgang van bestandsreductie naar bestandsgroei. Maar daar waar Leiden in 2009 en 2010 een bescheiden groei in de bestandsomvang van 1 á 2 procent laat zien, groeit het bestand van Leiderdorp in 2009 met 14 procent. Opvallend is overigens wel dat de bestandsontwikkeling in Leiderdorp voor de jaren 2007 tot en met 2010 dichter bij de landelijke trend zit dan Leiden (2011 is hierop een uitzondering). Dat maakt Leiden eerder een positieve uitzondering op het landelijke beeld, dan dat Leiderdorp een negatieve uitzondering is. Over de eerste 37 weken van 2012 is er in de omvang van het bijstandsbestand van Leiden sprake van een lichte groei (+3%), terwijl het Leiderdorpse uitkeringsbestand zich heeft gestabiliseerd.

Uit de vergelijking met de overige referentiegemeenten blijkt verder dat de omvang van het uitkeringsbestand in de meeste gemeenten tot 2008 afneemt. De gemeenten Leiderdorp, Oegstgeest, Haaksbergen en Gemert-Bakel hebben met elkaar gemeen dat de bestandsomvang in 2008 ongeveer 90 procent bedraagt van de bestandsomvang in 2004. De bestandsafname is in de gemeenten Waddinxveen en Voorschoten duidelijk groter; het bestand is in 2008 ten opzichte van 2004 met 30 tot 40 procent gekrompen. In de periode 2008 tot en met 2010 neemt de omvang van het bestand in alle referentiegemeenten weer toe. De gemeenten Leiderdorp, Oegstgeest, Haaksbergen en Gemert-Bakel bereiken in 2009 weer het niveau van 2004. De sterke afname van de bestandsomvang tot 2008 zorgt ervoor dat de omvang van het bijstandsbestand in Waddinxveen en Voorschoten eind 2011 nog steeds ver onder het niveau van 2004 ligt. Desalniettemin is er vanaf 2008 in alle gemeenten sprake van een stijging en die verloopt in alle gemeenten tot 2010 nagenoeg gelijk. In 2011 stabiliseert de bestandsomvang in Oegstgeest, Gemert-Bakel en Haaksbergen. In Leiderdorp, Waddinxveen en Voorschoten is in dat jaar nog sprake van enige toename in het bestand.

Uit 2011 wijkt de leeftijdsopbouw van het bestand in Leiderdorp niet noemenswaardig af van Leiden en de andere referentiegemeenten. In Leiderdorp zitten ten opzichte van Leiden en een deel van de overige referentiegemeenten relatief iets meer vrouwen in de bijstand. In Leiderdorp zijn er relatief ook meer alleenstaande ouders en wat minder alleenstaanden zonder kinderen dan in Leiden en de andere referentiegemeenten. Zoals we bij de beantwoording van onderzoeksvraag 1 al hebben aangegeven, is de belangrijkste ontwikkeling in het Leiderdorpse bestand dat het percentage klanten met een uitkeringsduur korter dan een jaar is toegenomen.

3. Als er sprake is van een afwijkende ontwikkeling, hoe kan deze verklaard worden? Is de verklaring gelegen in de samenstelling van het Leiderdorpse bestand?

Met name in de periode 2009-2011 doet zich tussen de gemeenten Leiden en Leiderdorp een afwijkende bestandsontwikkeling voor. Belangrijk is daarbij dat

de Leidse bestandsontwikkeling hierin eerder een positieve uitzondering is op het landelijk beeld, dan dat de Leiderdorpse bestandsontwikkeling een negatieve uitzondering is.

Het verschil in de bestandsontwikkeling tussen Leiden en Leiderdorp is voornamelijk het gevolg van een hoger instroompercentage in Leiderdorp ten opzichte van Leiden in die jaren, terwijl het uitstroompercentage in beide gemeenten van een vergelijkbaar niveau is gebleven. Op basis van de binnen de looptijd van het onderzoek beschikbare gegevensbronnen hebben wij hiervoor geen sluitende verklaring gevonden. We hebben dus ook niet kunnen aantonen dat er een verklaring voor de geconstateerde verschillen tussen Leiden en Leiderdorp ligt in de WWB-aanpak door de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie. Eveneens hebben we geen verklaring gevonden in de samenstelling van het Leiderdorpse uitkeringsbestand.

De meeste verklaringskracht lijkt voornamelijk te liggen in verschillen tussen Leiden en Leiderdorp voor wat betreft de verslechtering van de arbeidsmarkt. In 2008 was er in Leiderdorp namelijk een daling te zien in het aantal geregistreerde NWW'ers, terwijl dat niet het geval was in Leiden. In 2009 en 2010 ontwikkelde de Leidse arbeidsmarkt zich juist positiever (minder negatief) dan de Leiderdorpse. 2009 was een heel slecht jaar; in Leiderdorp nam het aantal geregistreerde NWW'ers toe met 38 procent. In Leiden nam het aantal geregistreerde NWW'ers met 'slechts' 17 procent toe. Het is niet duidelijk wat de forsere verslechtering van de arbeidsmarkt in Leiderdorp heeft veroorzaakt. Een niet uit te sluiten effect van deze forsere verslechtering van de arbeidsmarkt in Leiderdorp is dat relatief meer Leiderdorpers zich in deze jaren voor een bijstandsuitkering hebben gemeld dan Leidenaren.

4. Zijn er indicaties dat de afwijkende ontwikkeling samenhangt met de WWB-aanpak door de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie?

Het WWB-beleid is binnen de gemeenschappelijke regeling vrijwel uniform voor beide gemeenten. In de uitvoering van dit beleid doen zich, ingegeven door de beschikbaarheid van budget, wel verschillen voor als het gaat om de inzet van re-integratie-instrumenten. Dit zijn dan echter geen keuzes die de uitvoeringsorganisatie autonoom gemaakt heeft, maar ze zijn ingegeven vanuit de participatiebudgetten die aan de organisatie beschikbaar zijn gesteld vanuit beide gemeenten. We hebben echter ook in het geconstateerde verschil tussen beide gemeenten bij de inzet van re-integratie-instrumenten uiteindelijk geen sluitende verklaring gevonden voor de afwijkende ontwikkeling van het Leiderdorpse bestand in de periode 2009 tot 2011.

5. **Als er indicaties zijn dat de afwijkende ontwikkeling samenhangt met de aanpak, waarin zit hem dat dan precies? Worden uitkeringsgerechtigden in Leiderdorp anders behandeld dan uitkeringsgerechtigden in Leiden; past de Leidse aanpak minder goed bij de Leiderdorpse cliënten; is er sprake van een minder goede verbinding met relevante diensten van de gemeente Leiderdorp; is er sprake van verschillen in de participatiebudgetten?**

Deze vraag is niet van toepassing, gezien het antwoord op onderzoeksvraag 4.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Gemeenschappelijke regeling Leiden en Leiderdorp

Met ingang van 1 januari 2007 voeren de sociale diensten van Leiden en Leiderdorp gezamenlijk de WWB en aanverwante regelingen uit. De beide gemeenten hebben daarbij gekozen voor een lichte juridische vorm van een gemeenschappelijke regeling, met een gemeenschappelijk bestuursorgaan en een uitvoeringsorganisatie, te weten die van de gemeente Leiden.

De nadere uitwerking van de afspraken uit de gemeenschappelijke regeling vindt plaats aan de hand van een dienstverleningsovereenkomst, die periodiek opnieuw wordt afgesloten. De meest recente dienstverleningsovereenkomst tussen beide gemeenten stamt uit 2011 en heeft een werkingsduur van twee jaar.

In deze gemeenschappelijke regeling voert Leiden in opdracht van de gemeente Leiderdorp de dienstverlening in het kader van de volgende wetten uit: WWB, Bbz, IOAW, IOAZ, WIW, WSW, de Pardonregeling, de huisvestingtaakstelling van vluchtelingen, de schuldhulpverlening, de sociale recherche, het minimabeleid, etc.

De gemeente Leiden draagt zorg voor het ontwikkelen van beleid, beleidregels en verordeningen en contracten met derden. Beleidsvoorstellen worden aan beide gemeenten ter besluitvorming voorgelegd, tenzij vooraf anders wordt overeengekomen. De gemeente Leiderdorp wordt in staat gesteld de beleidsvoornemens te beïnvloeden en de conceptbeleidsvoorstellen te beoordelen en is verantwoordelijk voor de uiteindelijke bestuurlijke routing in Leiderdorp. Indien beide gemeenten ten aanzien van nieuw te ontwikkelen beleid ambtelijk geen overeenstemming kunnen bereiken, wordt het te ontwikkelen beleid voorgelegd aan het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling.

De gemeente Leiden is verantwoordelijk voor:

- het verzorgen van de dienstverlening;
- de communicatie naar de Leiderdorpse klanten op het gebied van voorlichting over wet- en regelgeving, gemeentelijk minimabeleid en de voorwaarden waaronder bijstand en aanverwante regelingen kunnen worden aangevraagd;
- de behandeling van klachten;
- de aanlevering van management- en planning & controlgegevens aan de gemeente Leiderdorp.

Na evaluatie van het eerste samenwerkingsjaar 2007 hebben de twee gemeenten ervoor gekozen om in een iets andere rolverdeling verder te gaan. Vanaf 2008 heeft de gemeente Leiderdorp binnen de samenwerking meer de rol van opdrachtgever aangenomen en de gemeente Leiden die van opdrachtnemer. Concreet heeft dit erin geresulteerd dat aanvullend op de dienstverleningsovereenkomst er jaarlijks (voor 1 februari) prestatieafspraken worden gemaakt voor het lopende jaar. Hierin worden in ieder geval afspraken gemaakt over:

- het percentage van de daling van het aantal uitkeringsgerechtigden;
- het minimaal in te zetten aantal trajecten;
- de te verwachten beleidsonderwerpen die ter besluitvorming zullen worden voorgelegd.

De prestatieafspraken van het afgelopen jaar worden jaarlijks voor 1 februari geëvalueerd en de uitkomst van de evaluatie dient als input voor de totstandkoming van de prestatieafspraken voor het lopende jaar.

De afspraak dat de gemeente Leiden verantwoordelijk is voor de aanlevering van management- en planning & controlgegevens wordt in de praktijk door de uitvoeringsorganisatie geconcretiseerd. Op kwartaalbasis wordt aan de gemeente Leiderdorp op alle afgesproken indicatoren in de dienstverleningsovereenkomst de informatie geleverd. Voor Leiden worden sinds kort min of meer vergelijkbare kwartaalrapportages opgesteld, al is ons beeld wel dat deze voor Leiderdorp meer informatie bevat.

BIJLAGE 2
Bestandssamenstelling
Tabel B2.1 Leeftijdsverdeling ultimo bestandsjaar

	2007	2008	2009	2010	2011
Leiderdorp					
Jonger dan 27 jaar	9%	5%	9%	8%	11%
27 tot 35 jaar	14%	14%	14%	13%	11%
35 tot 45 jaar	23%	24%	23%	25%	25%
45 tot 55 jaar	23%	24%	27%	25%	29%
55 tot 65 jaar	32%	33%	27%	29%	25%
Leiden					
Jonger dan 27 jaar	8%	7%	7%	7%	8%
27 tot 35 jaar	14%	14%	14%	15%	16%
35 tot 45 jaar	27%	27%	26%	24%	24%
45 tot 55 jaar	28%	28%	29%	30%	29%
55 tot 65 jaar	24%	25%	24%	24%	23%
Gemert-Bakel					
Jonger dan 27 jaar	8%	13%	14%	14%	14%
27 tot 35 jaar	16%	13%	14%	14%	14%
35 tot 45 jaar	24%	21%	18%	18%	21%
45 tot 55 jaar	28%	29%	25%	25%	28%
55 tot 65 jaar	24%	25%	29%	29%	24%
Haaksbergen					
Jonger dan 27 jaar	6%	6%	10%	14%	9%
27 tot 35 jaar	6%	11%	10%	14%	14%
35 tot 45 jaar	29%	28%	25%	23%	27%
45 tot 55 jaar	29%	28%	25%	27%	27%
55 tot 65 jaar	29%	28%	30%	23%	23%
Oegstgeest					
Jonger dan 27 jaar	13%	8%	15%	13%	13%
27 tot 35 jaar	13%	17%	15%	19%	19%
35 tot 45 jaar	27%	25%	23%	25%	25%
45 tot 55 jaar	20%	25%	23%	19%	19%
55 tot 65 jaar	27%	25%	23%	25%	25%
Voorschoten					
Jonger dan 27 jaar	6%	7%	6%	16%	10%
27 tot 35 jaar	12%	13%	12%	11%	15%
35 tot 45 jaar	24%	20%	29%	26%	25%
45 tot 55 jaar	29%	33%	29%	26%	30%
55 tot 65 jaar	29%	27%	24%	21%	20%

Vervolg tabel B2.1

	2007	2008	2009	2010	2011
Waddinxveen					
Jonger dan 27 jaar	6%	7%	13%	18%	17%
27 tot 35 jaar	17%	14%	13%	12%	17%
35 tot 45 jaar	28%	21%	20%	24%	22%
45 tot 55 jaar	28%	29%	27%	29%	28%
55 tot 65 jaar	22%	29%	27%	18%	17%

Bron: CBS Statline

Tabel B2.2 Geslacht

	2007	2008	2009	2010	2011
Leiderdorp					
Man	43%	36%	43%	35%	43%
Vrouw	57%	64%	57%	65%	57%
Leiden					
Man	45%	45%	46%	48%	48%
Vrouw	56%	55%	54%	52%	52%
Gemert-Bakel					
Man	48%	46%	46%	45%	47%
Vrouw	52%	54%	54%	55%	53%
Haaksbergen					
Man	47%	44%	45%	48%	48%
Vrouw	53%	56%	55%	52%	52%
Oegstgeest					
Man	43%	46%	42%	41%	41%
Vrouw	57%	54%	58%	59%	59%
Voorschoten					
Man	41%	43%	44%	45%	45%
Vrouw	59%	57%	56%	55%	55%
Waddinxveen					
Man	36%	32%	33%	38%	44%
Vrouw	64%	68%	67%	62%	56%

Bron: CBS Statline

Tabel B2.3 Bijstandsuitkeringen naar type huishouden

	2007	2008	2009	2010	2011
Leiderdorp					
Alleenstaande	57%	55%	55%	54%	57%
Alleenstaande ouder	24%	30%	27%	29%	29%
(Echt)paar	19%	20%	18%	17%	14%
Leiden					
Alleenstaande	58%	59%	62%	64%	64%
Alleenstaande ouder	27%	26%	25%	23%	24%
(Echt)paar	15%	14%	13%	13%	12%
Gemert-Bakel					
Alleenstaande	58%	63%	63%	62%	62%
Alleenstaande ouder	21%	21%	22%	17%	21%
(Echt)paar	21%	21%	15%	14%	17%
Haaksbergen					
Alleenstaande	56%	53%	55%	55%	59%
Alleenstaande ouder	19%	18%	20%	23%	23%
(Echt)paar	25%	18%	20%	23%	23%
Oegstgeest					
Alleenstaande	57%	67%	62%	56%	63%
Alleenstaande ouder	29%	25%	31%	31%	25%
(Echt)paar	14%	17%	15%	13%	13%
Voorschoten					
Alleenstaande	63%	64%	65%	63%	60%
Alleenstaande ouder	25%	29%	24%	26%	25%
(Echt)paar	13%	14%	12%	11%	15%
Waddinxveen					
Alleenstaande	61%	54%	57%	65%	61%
Alleenstaande ouder	22%	23%	21%	24%	28%
(Echt)paar	17%	23%	21%	12%	11%

Bron: CBS Statline

Tabel B2.4 Duur van de bijstandsafhankelijkheid

	2007	2008	2009	2010	2011
Leiderdorp					
< 1 jaar	19%	20%	23%	29%	30%
> 1 jaar	81%	80%	77%	71%	70%
Leiden					
< 1 jaar	19%	14%	17%	22%	23%
> 1 jaar	81%	86%	83%	78%	77%
Gemert-Bakel					
< 1 jaar	21%	25%	19%	28%	21%
> 1 jaar	79%	75%	81%	72%	79%
Haaksbergen					
< 1 jaar	25%	24%	30%	27%	27%
> 1 jaar	75%	76%	70%	73%	73%
Oegstgeest					
< 1 jaar	29%	23%	29%	40%	25%
> 1 jaar	71%	77%	71%	60%	75%
Voorschoten					
< 1 jaar	13%	21%	35%	40%	30%
> 1 jaar	88%	79%	65%	60%	70%
Waddinxveen					
< 1 jaar	22%	8%	29%	41%	39%
> 1 jaar	78%	92%	71%	59%	61%

Bron: CBS Statline

BIJLAGE 3**Lijst met gebruikte afkortingen/begrippen**

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
NWW'ers	Personen die bij UWV staan ingeschreven als niet-werkende werkzoekende.
WW	Werkloosheidwet
WWB	Wet werk en bijstand
Inkomensdeel	Gemeenten krijgen van de rijksoverheid twee budgetten om hun uitvoering van de WWB te financieren: een inkomensdeel en een werkdeel. Uit het inkomensdeel moeten de uitkeringen worden betaald.
Werkdeel	Zie bij werkdeel. Uit het werkdeel moeten de re-integratieactiviteiten worden betaald. Het werkdeel valt vanaf 2009 onder het zogenoemde participatiebudget.
Participatie-budget	Per 1 januari 2009 ontvangen gemeenten de tot dan toe apart verstrekte budgetten voor re-integratie (werkdeel), inburgering en scholing als een samengesteld budget, het participatie-budget. De invoering van het participatiebudget maakt de regelgeving eenvoudiger en biedt de gemeente de mogelijkheid maatwerk te leveren.

Regioplan Beleidsonderzoek

Nieuwezijds Voorburgwal 35

1012 RD Amsterdam

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl